

ЗЕМЛЕДѢЛСКИ ПРѢГЛЕДЪ

СПИСАНИЕ ЗА ЗЕМЛЕДѢЛИЕ, СКОТОВЪДСТВО И
ДРЕБНИТЪ ЗЕМЛЕДѢЛСКИ ОТРАСЛИ.

Земледелието

въ България.

(Продължение)

Капитала въ земледѣлското производство: скотовъдство, лозарство, овощарство, земледѣлски кредитъ Държи, които взима сѣржавата за подобряване на земледѣлието. Обществени учреждения, земледѣлски дружества и частната инициатива.

IV.

Капитала въ земледѣлското производство.

Капитала, вложенъ въ земледѣлското производство, е най-разнообразенъ, отъ каквото и да било друго прѣдприятие и участието му зависи отъ ступанската система, отъ климатическитѣ, почвени и пазарнитѣ условия. Политико-економиститѣ смѣтатъ, че нормално участие взема капитала въ стопанскитѣ постройкы, когато той съставлява не по-малко отъ 20% и не по-вече отъ 40% отъ стойността на земята*).

Крафтъ смѣта, че на 1 хектаръ земя трѣбва да се държи мъртавъ инвентаръ: малко е ако възлиза на 37.5 лева, срѣдно е ако възлиза на 81.25 лева, много е ако възлиза на 125 л.**)

Живиятъ инвентаръ спрямо земята Голцъ опрѣдѣля.***)

Извънредно много добитѣка е, ако се държи на 1 до 1.25 хектара една глава едъръ добитѣкъ съ жива тежина отъ 500 килограма;

*) Goltz, L. Betriebslehre стр. 114.

**) Krafft, Lehrbuch d. Landw. Band IV стр. 52, III издание.

***) Goltz, Betriebslehre стр. 222

Срѣдно е, ако се държи на 1'75 до 2'25 хектара една глава едъръ добитъкъ отъ 500 килограма живо тѣгло;

Малко е, ако се държи на 2'25 до 3 хектара една глава едъръ добитъкъ съ жива тежина отъ 500 килограма и

Много малко е, ако се държи на повече отъ 3 хектара една глава едъръ добитъкъ отъ 500 килограма живо тегло.

Оборотниятъ капиталъ съставлява при екстензивнитѣ стопанства, 24 — 32⁰/₁₀, а при интензивнитѣ стопанства 32 до 40⁰/₁₀ отъ стойността на основния капиталъ*)

Като имаме за основа приведенитѣ норми за участието на земледѣлскитѣ капитали въ селското стопанство, по гледището на икономиститѣ, можеме да разгледаме участието на земледѣлскитѣ капитали въ нашето селско производство. Примѣритѣ, които привеждаме, сж вземени отъ 1902 до 1905 год. изъ стопанства въ сѣверна България и то както слѣдва:

1. *Въ едно стопанство на парцеларенъ селски собственикъ:*

Маринъ Пенева, с. Одайтѣ, Търновска околия, на р. Янтра далече отъ Търново 27 км., отъ Г. Орѣховица 23 км., а отъ желѣзопѣтната станция въ Тръмбешъ 7 км. и станция Крушето 7 км.

Има *основенъ капиталъ*:

а) 20 дек. ниви по 50 лева	1000 лева.
б) 1 дек. лозе по 80 лева	80 »
	<hr/>
	Всичко 1080 лева.
в) 1 кжца землянка сжщевр. и за добитака	80 лева.
г) 1 хамбаръ	60 лева.
д) 1 Кочина	10 »
е) 1 Курникъ	10 »
ж) 1 кошара за овцетѣ	20 »

здания за лева 180

или всичко основенъ капиталъ 1260 лева. Зданията спрямо земята съставляватъ 16'6⁰/₁₀ съ около 3'4⁰/₁₀ по-малко, отъ колкото минимума, който смѣтатъ икономиститѣ.

Изрѣгавъ инвентаръ:

а) цокжщина:

1 бѣкъль	2'00 лева
1 стомна	0'30 »
5 котла	30'00 »
4 черги	40'00 »
5 рогозки	2'00 »

*) Goltz, Betriebslehre стр. 289

5 възглавници . . .	5'00 лв.
3 гърнета . . .	0'60 »
2 тенджери . . .	6'00 «
11 лъжици . . .	1'10 »
9 паници . . .	1'80 »
	<hr/>
	88'80 »

б) Полски инвентаръ:

1 рало . . .	6'00 лева
1 кола . . .	30'00 лева
4 сѣрпа . . .	4'00 »
4 вили . . .	2'40 »
4 паламарки . . .	1'20 »
1 коса . . .	2'00 »
1 гърнокопъ . . .	3'00 »
3 мотики . . .	12'00 »
1 лопата желѣзна . . .	1'00 »
1 катраникъ . . .	1'00 »
1 купраля . . .	0.30 »
1 хомогъ за кола . . .	2'00 »
1 хомогъ за рало . . .	2'00 »
2 вжжя . . .	2'00 »
1 върлина сношена . . .	1'00 »
2 наустници . . .	0'20 »
1 привой . . .	5'00 »
	<hr/>
	75'10 лева

в) Дворенъ инвентаръ:

3 брадви . . .	12'00 лева
1 тесла . . .	2'00 »
1 бичкия . . .	1'50 »
5 сврѣдли . . .	3'00 »
1 тарга за плѣва . . .	1'00 »
1 сношена сѣлба . . .	2'00 »
1 желѣзна вила . . .	0'80 »
	<hr/>
	22'30 лева

г) Инвентаръ за хамбара:

3 крини . . .	3'00 лева
2 гребла за харманъ . . .	0'80 лева
2 козени чувала . . .	10'00 лева
	<hr/>
	13'80 лева

д) Инвентаръ за оборитѣ:

1 чесало телено . . .	1'00 лева
-----------------------	-----------

2 юлара . . .	2'00 лева
	<u>3'00 лева</u>
е) Лозарски инвентаръ:	
3 кошници . . .	1'20 лева
1 косеръ . . .	1'00 лева
	<u>2'20 лева</u>
ж) Инвентаръ въ избата:	
1 поставъ . . .	20'00 лева
1 каца . . .	20'00 лева
2 бурета . . .	20'00 лева
1 чебуръ . . .	5'00 лева
	<u>65'00 лева</u>

Всичко мъртавъ инвентаръ за 270'2 лева или на 1 хект. се пада мъртавъ инвентаръ за 128'7 лева.

Живъ инвентаръ:

а) 2 вола	по 400 кгр.	ж. т. = 800 кгр.	за 200 лева
б) 2 крави	по 300 кгр.	» » = 600 кгр.	за 80 »
в) 1 теле	по 40 кгр.	» » = 40 кгр.	за 10 »
г) 20 овци	по 28 »	» » = 560 »	за 200 »
д) 1 прасе	по 15 »	» » = 15 »	за 4 »
е) 20 кокошки	16 »
ж) 5 гжски	10 »
з) 2 пуйки	5 лева
и) 1 кошеръ	18 лева
к) 1 селско куче	10 лева

Всичко добитъкъ ж. т. 2015 кгр. за 553 лева

Като се раздѣли живото тегло 2015 кгр. на една срѣдна глава едъръ добитакъ отъ 500 кгр. ж. т., намираме, че добитакъ въ визираното стопанство ще възлезе на: $2015:500 = 403$ глави едъръ добитакъ съ по 500 кгр. ж. тегло; или на 1 хект. се пада близо по 2 глави едъръ добитакъ.

Значи, капитала въ поменатото парцеларно земледѣлско стопанство възлиза:

1. Основенъ капиталъ 1260 лева.

2. Инвентаренъ капиталъ

а) мъртавъ 270'20 л.

б) живъ 553'00 л.

2083'20 л.

Потрѣбниятъ оборотенъ капиталъ, който е нужденъ за използуването на казаното стопанство, споредъ думитѣ на М.

Пенчевъ е 600 лева. Или оборотниятъ капиталъ спрямо основниятъ съставлява 47.7% .

2. Въ едно стопанство на дребенъ селски собственикъ.

Сжби Юрдановъ отъ с. Одайтѣ, Търновска околия, сжщиятъ окръгъ, който стопанствува при сжщитѣ условия, както и стопанина отъ сжщото село, когото взехме за примѣръ, като парцеларенъ собственикъ.

С. Юрдановъ има *основенъ капиталъ*:

- а) 76 дек. ниви по 50 лева равно 3800 лева
- б) 10 » ливада по 40 лв. равно 400 лева
- в) 1 » лозе по 80 лева равно 80 лева

Всичко земя за 4280 лева

- г) 1 кжца за . . . 700 лева
- д) 1 сая за . . . 20 лева
- е) 1 хамбаръ . . . 40 лева
- ж) 1 кочина . . . 12 лева
- з) 1 курникъ . . . 12 лева
- и) 1 овчарница. . . 20 лева

Всичко здания за 804 лева

Или всичко основенъ капиталъ 5084 лева. Зданията спрямо земята съставляватъ 18.7% съ 1.3% по-малко, отъ колкото минимума, който смѣтатъ икономиститѣ.

Мъртавъ инвентаръ:

- а) покжщина: 1 бѣкълъ за 2'00 лева
- 1 стомна за 0.30 лева
- 5 котла за 35'00 лева

столове, черги, паници,

лъжици, гърнета 51'00 лева

88'30 лева

б) Полски инвентаръ:

- 1 рало за лева . . . 6'00
- 1 кола » » . . . 30'00
- 4 сѣрпа » » . . . 4'00
- 4 вили » » . . . 2'40
- 4 паламарки» . . . 1'20
- 1 коса » » . . . 3'50
- 1 търнокопъ» . . . 2'00
- 3 мотики » . . . 12'00

и) 1 курникъ 10 лева

Всичко здания 5280 лева

а всичко основенъ капиталъ 18,440 лева. Зданията спрямо земята съставляватъ 40.1⁰/₀ или съ 0.1⁰/₀ по-вече, отъ колкого смѣтатъ икономиститѣ за максимумъ на стойността на зданията, спрямо онази на земята.

Мъртавъ инвентаръ:

а) Покъщнина: 1 бѣкълъ за лева 3'00

1 стомна за лева 0'30

5 котли за лева 30'00

столове, одри, софра, паници,

лажици, покривки и пр. пр. за лева 74'00

107.30

б) Полски инвентаръ:

2 рала за лева 14'00

2 кола 100'00

4 сѣрпа 4'80

4 вили 2'40

4 паламарки 1'00

2 коси 4'00

2 тѣрнокопа 6'00

4 мотики 20'00

1 лопата 1'00

2 катраника 1'00

2 купрала 0'40

2 хомота за кола 4'00

2 хомота за орань 2'00

5 вжжя 5'00

2 върлини 2'00

1 стѣлба 1'00

2 привоя 2'00

4 наустници 0'40

171'00

в) Дворенъ инвентаръ:

3 брадви за лева 12.00

1 желѣзна вила 0'80

1 тесла за лева 2'00

1 бичкия за лева 1'20

4 свѣрдли за лева 2'40

18'40

г) Инвентаръ за хамбара:

5 крини . . .	за лева	7'50
1 вѣялка		90'00
3 гребла		4'50
2 чувала козени . . .		10'00
1 чувалъ кеневиренъ .		1'00
2 тарги за плѣва . . .		1'00
		<u>114'00</u>

д) Инвентаръ за оборитѣ:

2 чесала за лева	1'30
5 юлара за лева	7'50
2 тарги за лева	2'00
	<u>10.80</u>

е) Лозарски-винарски инвентаръ:

2 косера за лева	3'00
6 кошници за лв.	2'40
1 поставъ за лв	35'00
2 каџи за лева	80'00
2 бѣчви за лв.	100'00
1 чебуръ »	2'00
	<u>222'40</u>

А всичко мъртавъ инвентаръ за лева 643'90 или на хектаръ се пада мъртавъ инвентаръ безъ гората за 31.1 лв.

Живъ инвентаръ:

4 вола . . .	по 375 кгр. ж. т.	1500 кгр. за л.	750
4 крави . . .	по 200 кгр. ж. т.	800 кгр. за л.	200
3 телета . . .	по 40 кгр. ж. т.	120 кгр. за л.	60
60 овци . . .	» 25 » » »	1500 » » »	600
2 прасета . . .	» 10 » » »	20 » » »	9
5 коня . . .	» 200 » » »	1000 » » »	250
21 кокошки			15
3 гжски			6
2 овчарски кучета			100
1 кжщно куче			10
			<u>4940 кгр. за лева 2000</u>

Или въ стопанството си има 9'88 глави едъръ добитакъ, отъ които на хектаръ обработваемо пространство и ливади се падатъ по 0'47 глави едъръ добитакъ.

Капитала, който Дачо Петровъ вложилъ въ земестопанството си, възлиза на:

1. Основенъ капиталъ лева 18,440'00
2. Инвентарния » »
 - а) мъртавъ инвентаръ 643'90
 - б) живъ инвентаръ . . 2000'00

Всичко лева 21,083'90

Нуждата му отъ оборотенъ капиталъ възлизала на 3,200 лева годишно, който съставлява спрямо основ. капиталъ 17'84 1/0

4. Въ едно стопанство на едъръ селски собственикъ.

На мѣстото на старото турско село Ястъкчиларъ е основано земледѣлското стопанство на покойниятъ Ючормански. То се намира на 20 километра далечъ отъ Балчикъ, 17 километра отъ Добричъ и 30 км. далечъ отъ Варна. Пазара, гдѣто това стопанство продава произведенията си, е балчиското тържище.

Споменатото стопанство има:

Основенъ капиталъ:

а) Ниви	13,000 дек.	по 10 лева	130,000 лева	
б) Ливади	1000 дек.	по 8 лева	8,000	»
в) Гори	8000 дек.	по 5 лева	40,000	»
			178,000	лева

г) 37 здания за лева 22,900 а всичко основенъ капиталъ 200,900 лева. Зданията спрямо земята съставляватъ 12'86 1/0. Мъртавъ инвентаръ*) за лева 32,569 или на 1 хектаръ обработваемо пространство се пада мъртавъ инвентаръ 23.2 лева. Живъ инвентаръ²⁾ за лева 32,316.

Споредъ таксиранието на добитака има общо живо тегло 118500 кгр., или е равно на 237 глави добитакъ по 500 кгр. живо тегло. На 1 хектаръ земя заедно съ гората, защо ся се пасе отъ добитака, се падатъ по 1'08 глави добитакъ.

Оборотниятъ капиталъ съставлявалъ цифрата около 34000 лева или около 16'90 1/0 спрямо основниятъ капиталъ.

*) 37 лауа, 22 брани, 2 широкосѣялки, 4 валяка, 3 сѣносебирачки, 1 косачка, 17 жетварки и самовръзвачки, 2 парни вършачки, 1 вѣялка, 2 триора, 1 ронкачка, 2 сѣнорѣзки, 16 каруци, 30 кола и пр. кѣленъ, замбаренъ, млькарски инвентарни вещи

2) 123 вола съ живо тегло	24600 кгр.	76 глави биволи съ ж. тегло	22800 к	
96 крави " " "	11520 "	1816 " овце " " "	18160 "	
203 юнци, телета и 2 бика	16240 "	362 " кози " " "	3620 "	
83 глави коне " "	16600 "	148 " свини " " "	4440 "	
68960 "		10 " магарета " " "	520 "	
			49540 "	

или всичко ж. т. 118,500 кгр.

Сравнителна таблица

За участието на капитала въ взетитѣ за примѣръ
4 селски стопанства

№ по редъ	Всичко земя хект.		Обща стойность на земята			Стойность на зданията	Зданията спрямо земята	На 1 хект. се държи жито и овесъ и др. за	На 1 хект. се държи животинск. инвентаръ по 500 кр. живо тѣло.
	Всичко земя хект.	Обработваема земя хектара.	Обработваема	Необработваема	Всичко				
			лева	лева	лева				
1	2.1	2.1	1080	—	1080	180	16.6	1287	2.
2	8.7	8.7	4280	—	4280	804	18.7	42.2	0.32
3	27.7	20.7	10360	2800	13160	5280	40.1	31.1	0.47
4	2200	1400	138000	40000	178000	229000	12.8	23.2	0.10

Слѣдва.

Едно мнѣние по организацията на земе- дѣлскитѣ инспекторатъ у насъ.

Всичкитѣ държавни служби иматъ своето значение и безъ тѣхъ държавата не може да функционира. Едни отъ тѣзи служби се усвояватъ просто отъ навикъ, отъ дълговрѣмена практика, а други, за да се изпълнятъ, лицата, които ги заематъ, трѣбва да иматъ прѣдварително установени технически знания. Земледѣлскитѣ инспекторатъ въ страната ни е единъ институтъ, който е даденъ въ ржцѣтъ на хора съ специално познание по земледѣлието и неговитѣ клонове, институтъ, който се е нагърбилъ съ най-тежката, нъ най-ползотворна за страната ни и благодарна работа — да изучава отечественото земледѣлие и възъ основа на мѣстнитѣ условия да научи земледѣлцитѣ ни къмъ модерното земледѣлие; да имъ даде онази практика, която е въ положение да хармонира живота, сжществу-

ванието имъ съ днешнитѣ икономически искания и правила. Министерството на земледѣлието държи земледѣлското производство въ страната ни паралелно съ онова въ другитѣ страни, само чрѣзъ инспекторитѣ по земледѣлието. Послѣднитѣ съ думи и дѣла пропагандиратъ модерното земледѣлие между земледѣлското население въ страната ни и съ гордостъ, трѣбва да признаемъ, че тѣ вършатъ този си дългъ съ подобающата вѣщина. Но тоя институтъ не е добръ организиранъ. Единъ инспекторъ по земледѣлието днесъ у насъ е длъженъ да изучава нашето селско стопанство, която работа го затваря цѣли недѣли въ канцеларийтѣ и да учатъ земледѣлцитѣ на новата практика по земледѣлието, градинарството, скотовѣдство, пчеларството, бубарство и пр. Значи, той изпълнява двѣ длъжности: инспекторъ и учителъ. Учи и прѣподава на земледѣлцитѣ извѣстна материя, а слѣдъ това инспектора. Кого? Естествено себе си, защото никаква друга инспекция неможе да направи въ околията си или двороветѣ на частни собственици. Ако се разграничатъ тѣзи двѣ длъжности, съ които сж натоварени сегашнитѣ инспектори по земледѣлието, тѣ логично ще съществуватъ и ще бждатъ, безспорно, много по полезни, отъ колкото сж днесъ.

Ние сме се изказвали печатно по този въпросъ и другъ пжтъ, нѣ идеята не бѣ добръ възприета.

Миналата година министерството на земледѣлието съ особенъ проектъ искаше да уреди инспектората по земледѣлието, нѣ вижда се, поради това, че той не бѣ практиченъ, не можи да се прокара даже и прѣзъ първата инстанция. И дѣйствиелно той не бѣ практиченъ. Въпросниятъ проектъ прокарваше 12 окржжни и много други главни инспектори и всѣка околия да има по единъ пжтующъ учителъ по земледѣлието, а въ околий, гдѣто има условията да се развие извѣстна отрасль, отъ земледѣлието се прѣдвиждаше специаленъ учителъ по нея отрасль. Всичкото хубаво, само че нито интереса на службата, нито бюджета иска, нито ще иска, да се подържатъ толкова много главни или окржжни инспектори. Интереса на службата, па даже и всички други условия, изискватъ, щото страната ни да се раздѣли на 3 инспекторски района: *севѣрно-български* съ окржзитѣ: Русенски, Шуменски, Варненски, Търновски и Плѣвенски; *западно-български* съ окржзитѣ: Видински, Вратчански, Софийски и Кюстендилски и *южно-български* съ окржзитѣ: Пловдивски, Старо-Загорски и Бургаски; а всѣка околия да си има своятъ пжтующъ учителъ по земледѣлието.

Районитѣ инспектори заедно съ главниятъ такъвъ по земледѣлието при министерството да съставляватъ единъ добъръ съвѣтникъ на послѣдното. Ако казваме, че естеството на работата изисква такава една организация, то е защото споредъ сегашнитѣ наредби единиятъ главенъ инспекторъ по земледѣлието при министерството абсолютно нѣма възможность да инспектира съвѣстно всичкитѣ сегашни околийски инспектори, а нека признаемъ че послѣднитѣ иматъ нужда отъ директива въ дѣйствиата. Не е достатъчно да се каже, че тѣ трѣбва да си създадатъ работа, а послѣдната трѣбва да бѣде обмислена, точно опрѣдѣлена и да се стремятъ всички за да постигнатъ съ успѣхъ прѣдначертаното. А това може да се постигне само тогава, когато трудътъ по тази служба се организира правилно и се прилага вѣщо.

Ето началата, споредъ насъ, върху които трѣбва да лежи основата на единъ бждащъ проекто-правилникъ за пктующитѣ учители по земледѣлието, като се има прѣдъ видъ цѣльта, която се гони съ сегашнитѣ инспектори:

1) Въ всѣка административна околия да има по единъ учителъ по земледѣлието и неговитѣ отрасли, а въ околий, гдѣто има бждаща извѣстна отраслъ, може да се испрати на врѣмenni или продължителни занятия специалисти — допълнителни учители.

2) Цѣлата страна да се раздѣли на три земледѣлски района, както казахме по-рано: *сѣверенъ, западенъ и юженъ райони*. Райониятъ инспекторъ да живѣе въ нѣкоя отъ централнитѣ окржжни градове на района си и да се сношава съ министерството, а пктующитѣ учители — съ райониятъ си инспекторъ.

3) За пктующи учители да се назначаватъ лица съ земледѣлско или специално образование, нѣ прѣдварително да сж практикували най-малко 2 години при нѣкое отъ срѣднитѣ или нисши земледѣлски училища. отъ които заведения да получатъ свидѣтелства, че сж подготвени за пктующи учители по земледѣлието. Практикантитѣ да се приематъ съ конкурсъ отъ министерството. Слѣдъ като получи практиканта свидѣтелство отъ нѣкое мѣстно държавно земледѣлско стопанство, да се допустне до държавенъ изпитъ, слѣдъ който да се назначатъ направо въ установената степенъ. За райони инспектори по земледѣлието да се назначаватъ лица съ висше образование, които сж получили по ерархически редъ I степенъ учители при срѣднитѣ земледѣлски училище.

Райониятъ инспекторъ по земледѣлието трѣбва да има

прѣзъ годината най-малко двѣ земледѣлски конференций съ пжтующитѣ си и допълнителни — специалисти учители, а районитѣ инспектори да сж длѣжни да иматъ поне единъ съвѣтъ прѣзъ годината въ министерството, съ тамошниятъ персоналъ. По този начинъ ще се опрѣдѣли дѣйствителния пжтъ, по който трѣбва да се дѣйствува за подобрѣнието на нашето земледѣлие и неговитѣ отрасли. Конференцийтѣ при районитѣ инспекторства и съвѣтитѣ при министерството трѣбва да се диктувагъ отъ началото: че изпълняваме дѣйствително длѣгътъ си къмъ домашното земледѣлие, а не за хатъръ да се изпълни една само формалность. Мнѣнията, исказани по конференцийтѣ и съвѣтитѣ на районитѣ инспектори при министерството, слѣдъ като се процѣнатъ и формулиратъ, трѣбва да съставляватъ една основа, върху която министерството да работи за проучване и подобрѣние на земледѣлието ни.

* * *

Мнѣния трѣбва да се допускатъ и да се изслушватъ съ подобающе внимание. Несъврѣменитѣ мнѣния ще пропаднагъ сами по себе си, а практичнитѣ да се възприематъ рицарски, а не каквото става днесъ: нѣкой по една случайность или непростено домогване, станалъ инспекторъ и той монополизира провото да мислятъ другитѣ. Подобрѣнието на земледѣлието, въ която страна и да бжде, не става съ централизиранieto на дѣйствия, а обратно. Херкулесово търпѣние трѣбва да има онзи, който е поставенъ на чело на едно дѣло, каквото е земледѣлското и никогажъ не трѣбва да каже, абе, нали ми е билъ ученикъ, знамъ го азъ. Подобрѣнието на земледѣлието въ страната ни е дѣло на нашитѣ агрономи и то ще направи прогресъ само тогава, когато това се съзнае отъ всички.

* * *

Проекта, който се стѣкми миналата година за земледѣлскитѣ инспектори, ако се прѣдстави тази, въ смисълъ каквато се изказва по-горѣ, нѣма да се намѣри министъръ и правителство, които да го неприематъ, защото и министритѣ и правителствата не сж по принципъ противъ подобрѣнието на селското ни стопанство, само да нѣма толкова главни инспектори, както бѣха прѣдвидени въ миналогодишниятъ проектъ.

Задържане на влагата въ почвата.

За образуването на 1 кгр. сухо вещество растенията употребяватъ 300 до 400 килограма вода. При благоприятни условия единъ хектаръ продуцира годишно житни растения: зърно, слама и корени около 10000 килограма вещества, при обикновена температура на въздуха. Отъ тѣхъ 85⁰/₀ е сухо вещество, за образуването на което сж потрѣбни около 3000000 килограма вода на хектаръ или годишно около 300 милиметра валежъ. Окопнитѣ растения иматъ нужда отъ повече вода, поради това, че вегетациониятъ имъ периодъ съвпада повече врѣме прѣзъ лѣтото. Годишната вода, която пада върху земята въ видъ на дъждъ, снѣгъ и пр., ненадминава 400 милиметра срѣдно, а при това лѣтѣ е доста оскъдна, излиза че за въ практиката и на нашитѣ земледѣлци ще е потрѣбно да задържатъ въ почвата отъ зимната влага повече, тъй като и при имането на достатъчно храна въ земята, водата е единъ отъ най-важнитѣ фактори за растителната продукция.

Първитѣ грижи, които трѣбва да има стопанина, се състоятъ въ това да приведе колкото се може повече зимна влага въ почвата. Това се постига съ есената дълбока оранъ. Пролѣтна дълбока оранъ да се избѣгва, а винаги слѣдъ плитката пролѣтна оранъ нивата да се завлѣче съ брама, която има тази добра страна, че разбива капиларнитѣ тжрбици на почвата, вслѣдствие което замедлява испарението на водата. Увеличението на хумуза въ почвата тоже увеличава задържанieto на водата въ нея; хумуза въ почвата се създава било чрѣзъ торението и съ сламестъ торъ или отъ заораване на стѣрнишката на врѣме. Валянето на почвата се прѣпоръчва само тогава, когато земята е много изсѣхнала и има буци, заради които именно се и прѣкарва валяка. Особенно добръ дѣйствува върху запазването на влагата въ почвата прашенето или първата копанъ. Ако се забѣлѣжи засуха, прашенето да се прѣповтори.

СКОТОВЪДСТВО.

Швейцарски кози.

Още въ старо врѣме въ Швейцария е имало много породи и подпороди кози, които сж се считали като най-добри отъ всичкитѣ срдно-европейски домашни кози. Тамошниятѣ климатъ, както и почвенитѣ условия, а особено пѣкъ трѣвитѣ и шубръцитѣ, които растѣтъ по Алпитѣ, помагатъ на тозивицѣ домашни животни. Качеството на млѣкото е отлично и много; то се счита още и за цѣровито, поради което се обяснява обстоятелството, че тамъ има много реномирани и много гостѣщавани млѣкарски цѣлебни заведения, въ които се употрѣбѣва главно козето млѣко*).

Фиг. 8.

Въ 1886 година е имало въ Швейцария всичко 415,916 кози или на всѣкой 1000 жители дохождатъ 146 глави. Тази страна завзема пето мѣсто по количеството на козитѣ, слѣдъ

*) Това описаніе взимаме отъ Професоръ Д-ръ Freytag Halle a/s.
Еж. Сезат. Tierheil u Tierzucht B. XI.

Сърбия, Гърция, Испания и Турингия, споредъ числото на жителитѣ. Въ Швейцария има най-много кози въ кантона Бернъ (88,515 глави на 1000 жители се падатъ 166 глави).

Професоръ Anderegъ различава споредъ топографията на страната и споредъ народнитѣ ѝ селища — петъ голѣми групи:

I група. Ретски кози. Тѣ се намиратъ въ кантона Граубинденъ и въ St. Галеръ Оберландъ, подъ 4 разновидности: Оберландски, Оберхалбъ-пцайнски, Енгединерски и Претичауерски.

II група. Уривей-царски, които сж распространени въ Ури, Швайцъ, Гларусъ, Унтервалденъ, Лупернъ и Цугъ.

III група. Валийски и Тесински: 1. Бѣло-черни (черно-врати) кози; 2. жълтеникави планински кози въ Горни Валисъ и 3. Ливинскитѣ кози въ Ливинската равнина.

фиг. 9.

IV група. Източно - швейцарски или алемански кози, които обитаватъ въ St Галенъ, Апенцелъ, Шафхаузенъ, Аргау и Лупернъ. Тази група обхваща и двѣтѣхъ реномирани подраси отъ Тогенбурѣгъ и Апенцалъ, които сж пригодни и като планински, а се отгледватъ и въ обора.

V група. Западно швейцарски или бургундски кози, распространени въ Бернъ, Фрайбургъ, Солотурнъ, Базеландъ, Оберъ—Аргау, Лупернъ, Ваадтъ, Женева и Нойнбургъ. Тази група обхваща 5 разновидности, които се считатъ като най-

добри планински кози, а именно: ементалскитѣ, савернскитѣ, фрайбургски, фрутигерски и шварценбургски — гугисбергерски.

Освѣнъ тѣзи 16 породи, въ Швейцария се намиратъ и други кози, които не могатъ да се взематъ за чисто-крѣвни, но като продуктъ на скръстосване, могатъ да се третиратъ като добри стопански кози, като, напр., тиролскитѣ въ Унтергадинъ, монтафунскитѣ въ Претигау и St Глаленъ, оберхазлийскитѣ кози, които сж произлѣзли отъ скръстосването на фрутигскитѣ съ валийскитѣ планински кози и най-подиръ още и савейскитѣ кози въ кантона Ваадтъ и Женева. Отъ I група най-важенъ прѣдставителъ е Претигауерската коза (фиг. 8.), която заслужава особено внимание; тя е най-голѣма и най-едра, има почти въздлъгнеста глава съ широко чело, късъ врътъ, обемистъ гръденъ кошъ, широка стѣпка и значително високи крака. Боята на козината ѝ е бѣла, но се срѣщатъ и такива кози съ петна, както и възчерни. Рогата ѝ сж силю развити.

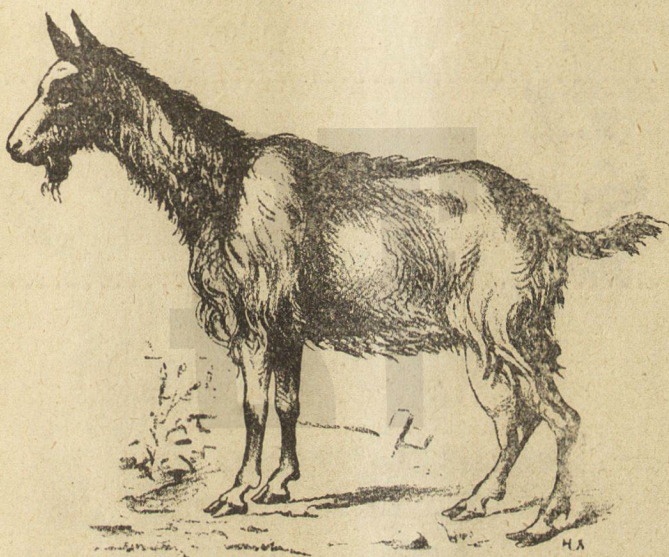

фиг. 10.

Отъ втората група особено значение има урнерската коза (фиг. 9) и то като такава за млѣко. Козината ѝ е бѣла, черна или кафява, но се срѣщатъ екземпляри и петнести. Дълбокиятъ гръденъ кошъ на тази коза ѝ прѣдава здравъ из-

гледъ. Повече се срѣщатъ съ рога мжжката, както и женската. Козитѣ даватъ дневно 2 до 3 литра млѣко.

Отъ третата група се счита и до сега, като най-добра черновратата коза (фиг. 10) отъ Валисъ; тя е голѣма. Прѣдната частъ на гѣлото е покрита съ черна козина, а задната— съ бѣла. Козината ѝ е гѣста и най-дълга, отъ колкото на всичкитѣ други швейцарски кози. Обикновено и двата рода сж съ рога. Рогата на пѣрча достигатъ често на дължина 50 сантиметра и въ основата иматъ 7-8 сантиметра. Брадата на козела е голѣма. Особенно е доброкачествено месото на яретата. На тесинската коза млѣкото е еднакво, както и на валийската, но както казватъ, то е по-добро.

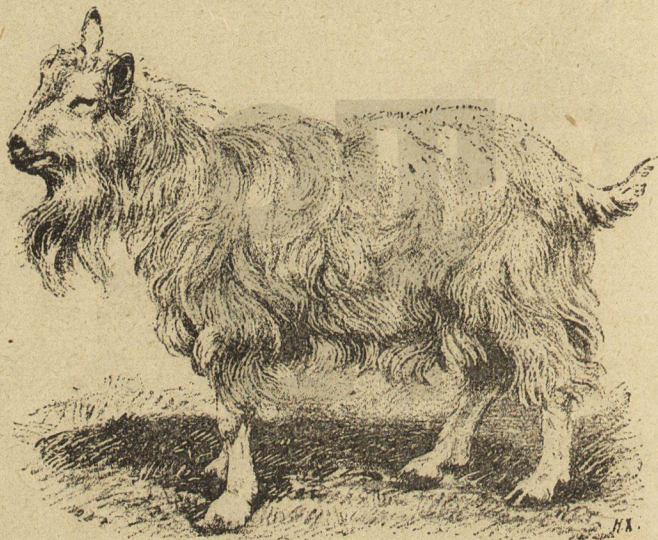
фиг. 11.

Отъ четвъртата група първенство заема точенбургската коза (фиг. 11) и апенцеллерската. Първата принадлежи къмъ най-добритѣ швейцарски кози, и за нея казва Андерегъ, че е алпийска коза, понеже има яжки крака и добрѣ развити дихателни органи, може да се изкачва и по най-голѣмитѣ височини на алпитѣ, а освѣнъ това може отлично да се отгледва и въ обори. Тя е съ и безъ рога, съ козина като на сърната (жълтеникава), но се срѣщатъ бѣли, както и черни екземпляри. Има лека глава, сравнително дълги уши, продълговатъ вратъ, въ повечето случаи правъ гърбъ и добрѣ изпъкналъ гръденъ

кошъ. Вимето ѝ е месесто, но въпрѣки това млѣчността ѝ може да се каже, че е голѣма. Тогенбургската коза използва най-добрѣ храната и поради това, че е скромна, не придиричива, въ това отношение, е особено пригодна за малкитѣ стопанства.

Аппенцеллерската коза (фиг. 12) — «безрога» наречена, когато и двата рода сж безъ рога — е изобщо бѣла, а рѣдко съ тъмно боядисана козина или петнеста. Нея я считатъ като най-устойчива за планински пасища. Тя достига на тежина до 50 килограма и дава дневно $3\frac{1}{2}$ литра млѣко. Може да се отгледва и въ обори.

Отъ бургундскитѣ кози, които спадатъ къмъ петата група, иматъ особено значение *фрайбургската* или тъй наречената

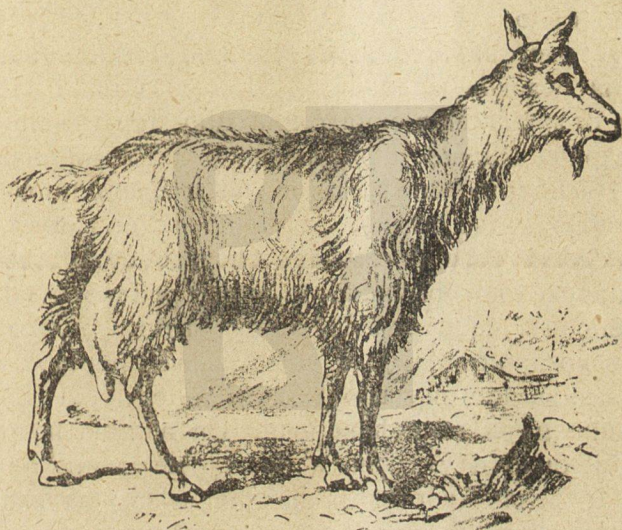
фиг. 12.

грайерцерска коза. Тя е по-голѣма отъ зааненската, която ще разгледаме най-подирѣ, но гѣлото ѝ не е така хубаво сформено. Козината ѝ е червеникава, тукъ-тамъ съ бѣли петна. Краката ѝ сж високи и изглеждатъ деликатни, вимето ѝ е значително голѣмо и млѣкото ѝ не е по-долнокачествено, отъ колкото на зааненската коза. Месото на младитѣ козлета се цѣни като извънредно вкусно и деликатно.

Шварцбургската — *Гугисбергерска* коза е по-лека и по-малка отъ фрайбургската, но винаги е по-млѣчна. Малкитѣ стопани въ бернската юра държатъ и отгледватъ тази

коза въ обори, на други мѣста я пасатъ по най-високитѣ мѣста на Алпитѣ. При хубаво гледане тази коза дава не помалко млѣко отъ зааненската коза.

Отъ неупоменатитѣ други разновидности кози въ Швейцария имъ се приписватъ разни стопански качества, обаче ние ще опишемъ тукъ една отъ онѣзи швейцарски кози, която се слави въ цѣлиятъ свѣтъ, като коза, стопанска и доходна, а тя е *зааненската коза* (фиг. 13). Тя е распространена въ кантона Бернъ и почти въ цѣла Швейцария, а днесъ и въ Германия, (Хессенъ, Реймската провинция, ХанOVERъ, Брауншвайгъ). Отличителнитѣ признаци на зааненската коза се заключаватъ: упорито устойчивъ бѣлъ косъмъ, който се прѣдава винаги на

фиг. 13.

потомството, голѣмъ ръстъ, силно тѣлосложение, безрога—козела, както и козата, а у козата освѣнъ това е силно развито и вимето, което е сигуренъ признакъ на добра млѣчностъ. Не е рѣдкость за една чисторасова зааненска коза да даде 600—700—800 па даже и повече литри млѣко на годината. Ако прѣдположиме, че една зааненска коза дава само 600 литри млѣко на година, което никакъ не е много, то ще излѣзе, че 5 кози ще дадатъ годишно толкова млѣко колкото една най-добра швейцарска крава или колкото 3 нашенски крави. Като се знае, че козитѣ сж несравнено по евтини (28—40 лева едната) голѣма смѣтка има за дребнитѣ стопанства да се обза-

ведатъ съ това благодарно и много доходно животно. Зааненската коза може да се пасе по пасищата, както овца, разбира се, като се неотказва и това, че тя може да се бръсти и по горитѣ. Пасището трѣбва да бѣде обраснато съ сочни и сладки трѣви. Ако нѣма така пригодни пасища, зааненската коза може да се отгледва и на юларъ въ оборитѣ. Прѣзъ деня, ако има нѣкой свободенъ членъ отъ сѣмейството, я води по сговетѣ, натръгва ѝ трѣва за прѣзъ ноцѣта и по този начинъ козата е съвършено задоволена съ храна, като ѝ се дава и по една шепа овесена ерма сутринъ и вечеръ. Това условие у насъ не липсва, но да положиме, че неще да има всѣкой възможность да отдѣли нѣкого отъ домѣтъ си за такава работа, зааненската коза може да се върже като крава, на ясло и да се храни съ сѣно, както се хранятъ оцетѣ, 2-3 кгр. сѣно и $\frac{3}{4}$ до 1 кгр. овесена ерма е съвършено достатъчно за да се усигори една редовна млѣчность. При това нека забѣлѣжиме, че млѣкото отъ козитѣ е много пригодно за кърмение на дѣца, защото е здраво. Даже нашата народна медицина, както и онази въ Швейцария, прѣпорѣчва на грждоболнитѣ да пиятъ прѣсно надоено козье млѣко. За разплодъ се взиматъ обикновено нарастнали кози и служатъ за тази цѣль 5 до 6 години.

Швейцарското, германското и австрийското козевѣдство, казва Юргенсонъ, се е развило прѣуспѣшно, благодарение на зааненската коза, която се е указала за превъсходенъ материялъ не само за чистокръвно развѣждане, но за скръстосване за подобрѣние на мѣстнитѣ породи. За аклиматизирването на тѣзи кози би било и умѣстно и на врѣме министерството на търговията и земледѣлието да избере мѣсто за една станция и чрѣзъ правиленъ подборъ на кръстосване съ постояненъ доливъ на чиста кръвь слѣдъ нѣколко години да се създаде типична зааненска коза за насъ, отъ която дребното наше земледѣлие има нужда, а още повече, не добрѣ уредениятъ пазаръ за птици, птичи произведения, лишава селенина отъ редовна питателна храна, която съ козето млѣко може напълно да се замѣсти.

Правила за отгледване на свинята.

Отъ всичкитѣ домашни животни, свинята е °едничката, която може най-добрѣ да възнагради трудътъ на стопанина си. При отгледването ѝ нѣка се иматъ прѣдъ видъ слѣднитѣ 20 правила, извлечени изъ Gem. Ratgeber.

1. Прѣди да се започне съ отгледването на свинетѣ, стопанина трѣбва да си създаде цѣль, идея и систематически да дѣйствува за да се постигне. Безъ прѣдварително създадена цѣль да не се започва, а отъ установениятъ планъ да се не отстъпва. Цѣльта може да бжде: гледане свини за разплодъ, за месо и такива за сланина.

2. Да се избиратъ такива свине за разплодъ, които се знаятъ, че сж пригодни за мѣстнитѣ почвени, климатически и икономически условия; тѣ (свинетѣ) да сж здрави, безъ пороци и съ добро тѣлосложение, споредъ свойствата на расата.

3. Да се отбѣгва ранното пускане на свинетѣ на нерѣзъ: мъжкото както и женското.

4. Да се пази най-голѣма чистота въ кочината; постелята — сламена — да се мѣнява често.

5. Кочината да е суха, провѣтрива, но никогажъ да нѣма течение на въздуха.

6. Лѣтно врѣме кочината да бжде хладна, а зимно врѣме — достатъчно топла.

7. Свинетѣ да бждатъ въ отдѣлни бокси въ кочината и да бждатъ на спокойствие.

8. Да се неизоставя на втори планъ, гледането, чистенето и храненето на свинетѣ.

9. Щомъ прасетата започнатъ да ходятъ, свинитѣ, а особено расплоднитѣ, трѣбва да се пускатъ ежедневно, макаръ и по 2 часа, на вѣнъ отъ кочината.

10. Да се хранятъ свинетѣ за разплодъ добрѣ, но никогажъ да не се уговяватъ.

11. Да се дава на свинетѣ за храна неразвалени продукти, като се направи смѣтка, която да не нацминава прѣдвидениятъ бюджетъ, а при това, колкото е по евтино, толкова по-добрѣ. Кждѣто е възможно да се искарватъ свинетѣ на паша, а особено онѣзи за разплодъ.

12. Клубенчеститѣ растения, картофи и пр., да се даватъ като храна повечето запарени или варени, а зърнеститѣ на тѣсто.

13. Да се привикнатъ свинитѣ на храна въ опрѣдѣлено

врѣме: на малкитѣ да се дава храна по малко, но по често.

14. Да се дава въ храната на свинята и минерална храна, като парчета отъ дървени вжглица, прахъ отъ тебеширъ, изгорени кости и пр. при достатъчно вода. Да се внимава особено върху малкитѣ за да растатъ правилно, трѣбва да имъ се добавя въ храната особено минерални вещества, за която цѣль може да послужи и пепелъта отъ огнището.

15. Да се поятъ свинетѣ съ чиста питна вода.

16. Щомъ приближи врѣмето да се опраси нѣкоя свинка, тя непрѣменно да се отдѣли въ отдѣленъ боксъ, който да се постеле съ дребна, чиста и суха плѣва или дребна слама.

17. Прѣзъ врѣме на прасенето да се намира нѣкоя при свинята и ложето да се изхвърля вѣнъ отъ кочината, като се закопава нѣкъдѣ.

18. Да се отрѣзватъ на прасетата съ клещи остритѣ зѣби.

19. Прасцитѣ да се оставатъ 8—10 недѣли при свинята, но колкото се може по бърже да се привикватъ и на чужда храна, освѣнтъ млѣкото отъ майката.

20. Да се хранятъ свинетѣ, колкото се може отъ самиятъ стопанинъ; храната да бѣде изобилна.

БЪЛГАРСКО ПТИЦЕВЪДСТВО.

отъ Ed. Brown.

Продължение.

Мисиркитѣ, които срѣцнахме въ България, сж общо черни. Постарахме се да узнаемъ какъ е била въведена тая порода, обаче твърдѣ малко можахме да узнаемъ. Окржгътъ, гдѣто мисиркитѣ се намиратъ най-много, е около Царибродъ, до сѣрбската граница. Този фактъ почти доказва, че разпространението на мисиркитѣ е дошло отъ Западъ, може би докарани отъ Унгария, прѣзъ Сѣрбия. Една фирма, чиято резиденция е въ Царибродъ, събира доста много отъ тѣхъ, като купува по нѣколко отъ разни земледѣлци. По гориститѣ мѣста и по долините въ тази частъ на България една по-голяма търговия можеше да се върти съ мисирки. Мисиркитѣ сж вѣобще дребни, защото не тежатъ повече отъ 7 до 8 килограма чифта. И качеството на месото имъ не е отъ най-доброто. Въ сжщностъ, до дѣто не се намѣри по-добъръ пазаръ за тѣхъ, по близо до България, едвамъ ще чини да се развъждатъ. Нѣкои отъ мисиркитѣ,

които видѣхме въ страната, не бѣха много по-голями отъ една добръ хранена английска кокошка, тѣй сжщо е месото имъ по качество и количество едвამъ може да се сравни съ онова на нашитѣ.

Отъ горѣказаното се види, че птицевѣдството въ България е въ низко състояние и че първата въпиюща нужда е да се въведатъ нови родове птици, споредъ състоянието на страната. Азъ не ща смея слѣдъ едно толкозъ кратко биване въ България да дамъ нѣкое опрѣдѣлено мнѣние: като какъвъ родъ мисирки ще послужатъ най-добръ за тази цѣль. Натуралнитѣ условия на България сж толкозъ различни, отъ коя да е друга страна, съ която сме запознати чрѣзъ слушание или виждане, щото ще ни трѣбва много наблюдение и работа, прѣди да можемъ да се произнесемъ по тоя прѣдметъ. Днешнитѣ видове птици въ страната не даватъ много обѣщание за развъждане птици отъ по-добра порода, за товъ, види, се че ще е нужно, ако потрѣбва да се завѣдатъ въ страната и други видове птици, освѣнъ гжскигъ *Embeu*, да се въведатъ съвѣршено нови видове. Туи може да се види голѣмо прѣдложение, нъ такъво е моето впечатление, и отъ нѣколкото разговори, които имахъ съ интересующитѣ се по тоя прѣдметъ, вѣрвамъ, че и тѣ така мислятъ. България е страна съ твърдѣ различни състояния, и не ще бжде невъзможно, както това става и въ Англия, да се въведатъ породи споредъ разнитѣ условия на мѣстото; за това една и сжща метода не може да се прѣпоржча за въвеждане наврѣдъ въ страната.

Сега се обръща голѣмо внимание върху птицевѣдството въ България. Когато бѣхме въ София ние се запознахме съ г-нъ Стоянъ Ивановъ, единъ благороденъ младежъ, който се е заинтересовалъ много въ този прѣдметъ, и е слѣдвалъ въ единъ курсъ въ французското птицевѣдно училище въ *Gambais*, дѣто той се бѣ срѣщналъ съ г-нъ *Maurice Richardson*, единъ отъ нашитѣ бивши ученици въ *Reading*, и който ни бѣ далъ една прѣпоржка до г-нъ Ивановъ. Горѣказанитъ господинъ се на дѣва да прѣдприеме тази работа по едно систематично стъпало, и да оползотвори знанието си, като захване да прѣподава напрѣдничави методи по птицевѣдството. Както ще посочимъ по-послѣ, случаятъ въ това направление е вече даденъ чрѣзъ отварането на земледѣлски училища въ България, въ които се намиратъ добри младежи, които могатъ да се поставятъ като пионери за едно голѣмо развитие на това дѣло въ бждаще.

Въ София се е съставило прѣди двѣ години Българско Птицевѣдско Дружество, което вече е държало двѣ изложения. Секретарьтъ на това дружество е г-нъ Михалаки Георгиевъ. Такъво едно дружество, чрѣзъ излагане въ изложенията си образци отъ разни породи птици, може да помогне твърдѣ много за разпространение на знания по развъждане нови породи птици. Твърдѣ интересно ми бѣ като виждахъ какъ Българитѣ, които желаятъ подобрѣнието на страната си, гледатъ къмъ Англия за ржководителство, и се надѣваме, че това ще бжде много повече въ бждаще. Когато бѣхъ въ Сърбия и България азъ се стараехъ да положа на властующитѣ, колко бѣ възможно да изпроводятъ свои прѣдставители въ Англия за да наблюдаватъ нашия вървежъ, не само по птицевѣдството, нъ и по други клонове на земедѣлието, и, къмъ моитѣ старания, тѣ погледнаха доста благоприятно. Азъ дързнахъ да имъ се обѣщая, за което прося извинение отъ нашитѣ птицевѣдци, че ще бж-

демъ готови да покажемъ, на кои и да сж посѣтители на нашето отечество, всичко онова, което заслужава да се види, и да отдадемъ на тѣхъ сжщиятъ горещъ приемъ, както ни показаха тѣ, прѣзъ врѣме на нашето посѣщение на страната имъ. Птицевѣдцитѣ сж интернационалисти въ симпатиитѣ си и не знаятъ граници между държавитѣ. И азъ съмъ увѣренъ че посѣтитѣлитѣ ще намѣрятъ горещъ приемъ у насъ.

Отъ горѣизложеното се вижда, че България въ много отношения е още пѣрвобитна страна, при все това че нѣколко отдѣлни фирми сж вече основали въ областта по птицевѣдството. Една отъ тѣзи, за която вече сме споменали, работи въ Цариградъ при сѣрбската граница; въ София е учредена фирмата на г-да *Lane Funck и С-о*, една германска фирма, която има разни клонове, и върши голѣма търговия, особено съ яйца. При туй има разни други кжщи, които се занимаватъ съ сжщото нѣщо, както въ Пловдивъ, Русе, Разградъ и Силистра. Въ нѣкои случаи тѣзи сж клоноветѣ или агенцитѣ на търговски кжщи въ България и Австрия. Азъ намѣрихъ въ Британскитѣ Консулски Репортъ за 1902 година слѣдоушитѣ подробности за износъ на яйца: «Експортътъ на яйца изъ България е сега свѣршено организиранъ, и центърътъ му е въ София. Търговцитѣ въ Русе прибиратъ яйцата отъ Силистра и Тутраканъ, и ги изпращатъ по желѣзницата въ София. Яйцата се нареждатъ въ сѣндъци съдържачи 24 редове отъ по 60 яйца (1440 яйца); единъ вагонъ съдържа отъ 100 до 105 сандѣка, и цѣната на единъ сѣндѣкъ въ София, е 65 франка. Ако Софийскитѣ пазаръ не дава тази цѣна или каквато друга искатъ търговцитѣ, тогазъ добритѣ яйца се изпращатъ въ Виена, Анверсъ, и отъ тамъ въ Лондонъ или на нѣкоя друга станция. Транспортното бавене на яйцата по пхтя се прѣсмѣгатъ така: до София, 3 дена; до Виена 8 дена; до Анверсъ, 13 дена; яйцата винаги оставатъ въ сжщиятъ вагонъ до дето се изпрататъ. Цѣната за прѣвозване на вагонъ отъ София до Лондонъ е отъ 1300 до 1400 лв. златни, но когато яйцата пристигнатъ въ Лондонъ тѣ минаватъ като Белгийско произведение». При всичко това въ България има да се направятъ още много нѣща за развитието на тази търговия, понеже начинитѣ на търгуването сж твърдѣ бавни, и качеството на произведението е долно.*) България още не е твърдѣ добрѣ снабдена съ желѣзнопхтна линия за съобщение, нъ има нѣколко линии, които кръстосватъ странага, фирмитѣ си иматъ нѣколко събирачи на яйца при всѣка желѣзнопхтна станция.

Едно учрѣждение за износъ на яйца. Читателитѣ ни ще се интересуватъ да чуютъ единъ кратѣкъ очеркъ на търговската кжща на г-да *Lane, Funck и С-о*, за износъ на яйца, въ София. Тя е твърдѣ добрѣ уредена търговска кжща, дѣто г-нъ *Funck* ни прие съ най-голѣма учтивость. Търговията, която то върти, е наистина твърдѣ голѣма. Тя испраща годишно отъ 50,000 до 60,000 сѣндѣка отъ по 1440 яйца вѣнъ отъ границата на княжеството. Прѣзъ врѣме на нашето посѣщение, прѣзъ Неврий числото на яйцата не бѣше толкозъ голѣмо, колкото е било порано прѣзъ годината, и, право да си кажемъ, яйцата бѣха долни и по качество. Повече отъ тѣзи яйца бѣха докарани въ учрѣдението прѣди 15 дена, съвсѣмъ бѣли и доста дребнички.

*) Виенскитѣ и Пещенскитѣ пазари напротивъ намиратъ, че яйцата произхождащи отъ България сж много добри, но вижда се че до Лондонъ неже стигатъ всѣкогажъ яйца отъ България.
Бъл. Редак.

Както вече казахме, тази фирма има агенти по всичкитѣ по-близни желѣзно пѣтни станции, на които мѣста селенитѣ докарватъ своитѣ яйца. Тѣзи яйца се продаватъ на брой, а не на тежина, и се прѣглеждатъ внимателно въ София и Пловдивъ. Тѣ сабиратъ яйца тоже отъ Одринскиятъ окрѣгъ, Турция и даже отъ мѣста, близо до цариградъ. Общиятъ планъ е да избиратъ по-доброто качество яйца изъ съндѣцитѣ и да ги изпращатъ на далече, а лошитѣ се продаватъ въ София. Цѣнитѣ на яйцата въ България сж долни. Въ врѣме на нашето посѣщение тѣ се продаваха три за 20 ст., но прѣзъ лѣтото въ София тѣ могатъ да се купатъ 5 за 20 ст., и даже още по евтино въ селата. По-голѣмата частъ отъ яйцата се изпращатъ въ Германия и Австрия, които за икономисване прѣвоза, каратъ въ отворени вагони. Повече отъ фирмитѣ, които посѣтихме, се оплакватъ отъ не доброто желѣзо-пѣтно нареждане за добра търговия, особито отъ оскъждността на добри вагони. Тази фирма сега не се занимава съ износъ на птици, едно, защото тѣ сж толкозъ долни, а друго, защото нѣма удобни вагони. Въ сжщностъ, казахъ ни, че понѣкогашъ яйцата се бавеха три дена въ учрѣжденията прѣди да могатъ да ги изпрататъ въ странство, и като прибавимъ при това още 20 дена, които иматъ трѣбватъ за да достигнатъ въ Лондонъ, явно се вижда че, освѣнъ малката величена на яйцата, тѣ ставатъ свѣсѣмъ негодни за нашитѣ пазари.

Изрѣботване на бѣлтактѣ. Ние бѣхме твърдѣ заинтересувани да видимъ прогреса за изработването на бѣлтактѣ, които се изнася въ твърдѣ голѣмо количество отъ Г-да *Lucie, Funck Co*; който вѣжливо ни показа тѣхното мѣсто и цѣлата операция. Яйцата се счупватъ и въ повечето случаи жълтацитѣ и бѣлтацитѣ се отдѣляватъ: тогашъ бѣлтѣка се туря въ плитки сждове да съхне, догдѣто станатъ прозраченъ, като туткалъ, само по-мекъ отъ него. Албуменатъ се изпраща повечето въ Америка за сладкарницитѣ и се разпродава твърдѣ много. По този начинъ излишнитѣ яйца се продаватъ на цѣна, а всичкитѣ пукнати и строшени яйца се изработватъ въ албуменъ. Тази работа е твърдѣ голѣма и хиляди малки сждове, за албуминъ се нареждатъ на дѣски около стаитѣ, които се згорещаватъ съ висока температура. Албуменъ се изпраща въ два вида, имено, само бѣлтацитѣ, които получаватъ най-голѣма цѣна, като се продаватъ около 4 л. зл. кило; и второ, жълтацитѣ, които иматъ твърдѣ малка цѣна и се продаватъ само за около 2 лева зл. кило. Отъ това става очевидно че правенето на албуменъ може само тамъ да се извади, гдѣто яйцата сж твърдѣ евтини.

Пазаритѣ. Пазарѣтъ въ София може да се земе за образецъ на всички онѣзи, които сме срѣщнали въ областта. Всичкитѣ пазари ставатъ на отворено мѣсто, съ нѣкои малки изключения. Продавачитѣ сж въобще селяни облѣчени съ шарено облѣкло, мже и селянкитѣ украсени съ шарени дрехи, въ много случай мжетѣ се обличатъ въ кожуси, на които вълната е отъ вжтрѣ. По-заможнитѣ дохождатъ на пазаря съ първобитнитѣ си, домашна направа, кола, а онѣзи, които живѣятъ по-близо до града, или по причини на бѣдностъ, дохождатъ пѣши на пазаря нарамели дълги тояги, на които птицитѣ висятъ вързани за краката си. На пазаря бѣха събрани стада отъ мисирки, повечето черни, но твърдѣ малки и леки, които не тежеха повече отъ 4-5 килограма чифта. Кокоскитѣ бѣха отъ не добро качество, а гжскитѣ бѣха най-добри отъ

всичкитѣ птици. Когато си припомнимъ цѣнитѣ на птицитѣ, а именно, билетата се купувагь отъ 70 до 80 стотинки едното; юрдечкитѣ до 1 левъ едната; гжскитѣ 1-2 лева; и мисиркитѣ 2-50 лв. до 4 лева едната, даже въ най-доброто врѣме прѣзъ годината, виждаме, че повече отъ производството на птицитѣ докарва малка печалба, особено, както се научихме, че по-добритѣ кокошки не всѣкога получаватъ по-добра цѣна отъ по-лошитѣ.

Садовско земледѣлческо училище. Една отъ най интереснитѣ случки, на нашето прѣбиване въ България, бѣ за посѣщението на Държавното Земледѣлческо училище въ Садово. Това пѣтуване до Садово бѣ наредено отъ вѣжливостъта на Г-нъ Сарановъ, отъ министерството по земледѣлнито и търговията, и ние бѣхме придружени тамъ отъ Г-нъ Ахилъ Робевъ, единъ отъ главнитѣ инспектори по земледѣл. практически училища за селянитѣ. Нѣкои отъ тѣзи училища специализиратъ ученицитѣ по разни клонове, а това въ Садово се счита за най-напрѣднато. Садово е около 10 мили отъ Пловдивъ, не далече отъ границата на Турция; въ сжщностъ, то е твърдѣ близо до политѣ на онѣзи планини въ чийто проходи Г-ца Сгонъ бѣше уловена отъ разбойници. Въ Земледѣл. училище въ Садово сега се учатъ 79 ученици, които твърдѣ редовно практикуватъ учението съ по-леки работи, и тамъ ни бѣше приятно да видиме такъвъ отборъ младежи; въ сжщностъ, кой и да е народъ, който притежава младежи съ таквизъ добри качества и интелигентностъ, трѣбва да може да направи голѣмъ прогресъ въ бждаще. Има три вида кжси курсове прѣзъ годината, но онѣзи отъ ученицитѣ, които сж назначени да занимаватъ по-високи мѣста, оставатъ за три години. Всѣка сутринъ се даватъ лекции и слѣдъ пладниѣ има практическа работа по полето.

Това земледѣл. училище е основано прѣзъ 1882 година, и е показало доста усѣхъ; въ сжщностъ, ние не сме посѣтили друго подобно заведение, дѣто работата да се извършва по систематично. Въ заведението има 8 професори и двама помощници, и всѣки си има своя отделна работа. Тѣзи благородни хора, заедно съ директоръгь, г-нъ А. Гечевъ, ни посрѣщнаха на станцията, и ни поздравиха горещо съ добрѣ дошли. Всѣки се занимава въ своя особенъ департаментъ, за което притежава диплома отъ германскитѣ университети. Клоноветѣ на наукитѣ въ заведението сж скотовѣдство, млѣкарство, лозарство, пастирство, овощарство и всеобщо градинарство. Наистина, ние най-много се интересувахме въ клона по птицевѣдството, ако и много да се радвахме да видимъ и другитѣ клонове. Драго ми бѣше да видя, че на птицевѣдството се дава приличното му внимание. Има единъ прѣвѣзходенъ редъ отъ сгради за птицитѣ и тѣзи сж сградени по една нова система. Породитѣ, които се развѣждатъ въ заведението, сж *Plymouth Rocks*, едно прѣминуване между *Brahmas* и бѣлата *Langshan*, нѣкои отъ туземнитѣ кокошки, въ които, както вече съмъ казалъ, има смѣсъ отъ птицитѣ Брама, Роански патки, и *Emlden* гжски. Научихме се, че въ землед. училище въ Русе, една специалностъ е развѣждането на породата Брама, и въ друго земледѣлско училище расата Италиански или *Leghorns* главно се развѣждатъ. Всѣка една отъ тия згради си има вадичка, съ вода. Въ приложени на тѣзи особни породи тамо имаше по едно отделение за развѣждане туземни кокошки. Азъ бихъ можилъ лесно да критикувамъ нѣкои отъ наредбитѣ и управлението на заведението, но туй нѣма да направа, понеже трѣбва да припознаемъ фактъгь, който е общо за всичкитѣ таквизъ страни, че

тѣ сега сж трѣгнули отъ една точка, прѣзъ която ние сме минали прѣди години. За мое удоволствие намѣрихъ, че твърдѣ живо се интересуватъ въ заведението за подобряние на птицевѣдството, и че заинтересувани лица въ тая работа съзнаватъ важността да се подобратъ видоветѣ на кокошкитѣ, които се намиратъ сега въ страната. До колкото можахъ да науча, твърдѣ малко е било направено по експерименталното птицевѣдство, но това нѣщо несъмнѣно ще дойдатъ въ не продължително врѣме. Когато птицевѣдството се развие до сжщата степенъ, до която е достигнало овощарството и лозарството, правенето на сирене, и съ по малкътъ размѣръ правене на масло, Земледѣл. училище ще бжде единъ прогресивенъ образецъ за подържане въ страната. Наистина не може да се не заключи отъ казаното, че въ много отношения България е въ едно назадничесто състояние, и интересно е да се знае че кооперативнитѣ прѣдприятия сж още трудни за страната: въ сжщностъ, за сега има само четири земледѣлчески кооперативни общества въ страната. Всѣко нѣщо трѣбва да има своето начало, и когато тъмниятъ облакъ на войната и другитѣ политически мжчнотии се прѣмахнатъ, и при една по-голѣма парична сума ще може да се посвѣти за материалното развитие на страната, тогазъ ще можеме да очакваме и видимъ по-голѣми резултати. Ние се много интересуваме да видимъ прѣкрасното качество на нѣкои отъ овощията, особито на ябалкитѣ, които бѣха между най-приятнитѣ, които нѣкога бѣхме видѣли и вкусили. Тѣзи овощия заедно съ сиренето, сж доста експортирани въ Цариградъ.

Нашето посещѣние въ Садово бѣ едно отъ най интереснитѣ и ние скоро не ще забравимъ горещиятъ приемъ, деденъ намъ отъ всѣчки интересающи, и галантонското гостопримство на Г-нъ Гечева, директорътъ. Положението ни не бѣше много лесно, понеже нито единъ въ Земледѣлческото училище не знаеше нито дума на английски, а които повечето владѣха германски, и понеже спѣ ми, който ме придружаваше знаеше този езикъ направихъ го посрѣдникъ, чрѣзъ когото знаието прѣминуваше отъ една страна на друга. Азъ се надѣвамъ, че нѣкои отъ профессоритѣ на този интересенъ и сжщностивитъ институтъ ще посѣтатъ Англия, така щото и ние да можемъ да имъ покажемъ какво правиме ние и какво вършиме въ тази страна.

Коститѣ, като храна за птицитѣ.

Присѣствието на варъ въ храната на животнитѣ е необходимо, защото тя служи на животинскитъ организамъ за приготвението на материалъ за образуването и нарастването на коститѣ. Въ такъвъ случай, ако варъта е потрѣбна за организма на животнитѣ изобщо, всѣкой може да си прѣдстави, като какво голѣмо значение може тя да има въ птицевѣдството, гдѣто е потрѣбна не само за образуването на коститѣ, а и за чурупка на яйцата. Нѣкои отъ домашнитѣ птици носятъ яйца-

та си прѣзъ извѣстенъ сезонъ на годината. Напримѣръ, гжскитѣ, пуйкитѣ, патицитѣ и за тѣхъ е потрѣбна варовита храна, а кокошкитѣ, които носятъ яйца почти прѣзъ цѣлата година, особено нѣкой раси отъ нововведенитѣ, за тѣхъ варовитата храна е неизбѣжна. Домашнитѣ птици взематъ потрѣбнитъ варъ за организма си отъ варовитиятъ пѣськъ, отъ храната, съ която се хранятъ, а особено отъ животинската храна: насѣкоми и пр. Ако прѣзъ лѣтото птицитѣ намиратъ нуждната си варъ отъ разнитѣ храни, особено отъ онѣзи, които тѣ намиратъ сами по двора и градинитѣ, зимно врѣме тая трѣбва да имъ се даде обезателно по искусственъ начинъ въ храната. Нашитѣ стопани обикновено не правятъ това, чисто и просто отъ незнание, и заставляватъ птицата сама да си намѣри варѣта, като кълве стѣнитѣ или другитѣ варовити мазилки по двора. Стопанитѣ нетрѣбва да оставатъ птицитѣ си така случайно да се снабдяватъ съ потрѣбнитѣ хранителни материй, защото тѣ, птицитѣ, могатъ да ги намѣратъ, но може и да не ги намѣратъ сами, а незадоволена една нужда, не може да се очаква и сигоренъ резултатъ отъ цѣльта, за която се държатъ птицитѣ. Често пѣти отсъствието на варѣта въ храната бива причина, щото кокошкитѣ, па и другитѣ птици, да носатъ яйца безъ чурупка, а това не всѣкогажъ е лесно за птицата. Такива яйца ставатъ често причина за умирането на носачката. Знае се, че, когато кокошката или въобще птицата снася яйцето си, то мускулитѣ на яйчната трѣба, правятъ извѣстни свивания и налѣгания върху него и то, като безъ чурупка, не всѣкога издържа този натискъ и се спуква. Въ такъвъ случай ципата на яйцето остава въ яйцепровода, гдѣто причинява възпаление и ако не се помогне на птицата, тя умира.

Отъ казаното до тукъ всѣкой може да се увѣри отъ нуждата за хранение на птицитѣ съ варовита храна. Най-добриятъ материялъ, чрѣзъ който може да се даде на птицитѣ варовита храна, сж коститѣ. Отъ досегашната практика на мнозина прицевѣди се е констатирало, че най-добри кости за тази цѣль сж прѣснитѣ кости, а не изгнилитѣ и горенитѣ. Прѣснитѣ кости съдържатъ всичкитѣ хранителни вещества, които сж потрѣбни за храна на птицата, а сжщеврѣменно и за продукция на яйца и то въ такава пропорция, че надминава по качество всички други храни. На въпроса дали птицитѣ не могатъ да се хранятъ и съ варени кости, може да се отговори положително, па даже птицитѣ много по-охотно ядатъ храната отъ варени кости, но по отношение хранителността,

суровитѣ кости сж несравнено по-добри. Най-добрѣ дѣйствувать върху организма на птицитѣ онѣзи кости, които сж смлѣти на парцалчета, но сжщеврѣменно да сж и смачкани. Това смачкване и раздробяване на коститѣ става най-лесно съ особени машини, които се продаватъ 30—40 и повече лева*)

Ако се дава по 100 грама костена храна, на 100 кокошки на день, е достатѣчно да се подържа една редовна носливостъ у тѣхъ:

Нека забѣлѣжиме, че костената храна е необходима и за хранението на младитѣ пилета, а особено на онѣзи отъ расовитѣ птици, които растатъ много по-бърже, отъ колкото не расовитѣ. Ако на младитѣ расови пилета, а особено на патетата, не се дава къмъ храната имъ костена храна, послѣднитѣ растатъ бърже на месо, а коститѣ съразмѣрно по-слабо се развиватъ и дохожда врѣме когато коститѣ вече не могатъ да удържатъ тежината на тѣлото. Това е една болестъ, отъ която малкитѣ умиратъ. Случая тази година съ гжсетата отъ тулузкитѣ гжски е очебиюощъ. Понеже годината бѣше дѣжделива, имаше много и сочна трѣва. Тулузкитѣ гжсета можиха лакомо да пасатъ цѣлата пролѣтъ, но почти на всѣкждѣ въ селата, гдѣто селенитѣ ги завѣдиха и имаха голѣмо желание да ги иматъ, измрѣха отъ липса на варовита храна. Естествено, че неуспѣха въ развѣждането на чисто расовитѣ тулузки гжски тази година обезкуражи интересующитѣ, но сжщеврѣменно ги кара да се вгледватъ въ нуждитѣ за по рационално хранение на птицитѣ.

*) Вижте птицевѣденъ календаръ юд. II стр. 102.

Лозарство и Винарство.

Болеоти и неприятели на лозата и борба съ тѣхъ.

Повредитѣ на лозата. Распространение на болеститѣ. Въсприемане на болеститѣ отъ растението. Влиянето на соутности и възвастита. Влиянето отъ обработване на почвата и нейното изложение. Опредѣленіе времето за лѣкуване и пр. . .

Растенията като по-прости въ направата и въ начинътъ на живота си, могатъ много по вече да се съпротивятъ на болеститѣ и на атмосфернитѣ влияния, отъ колкото животнитѣ, но изложени направо безъ защита и подслонъ, живота имъ е изложенъ на поврѣди и болести, отъ които и най-послѣ умиратъ. Въпроса ни е за лозата. Нито на едно културно растение, както на лозата, до днесъ не се е обърнало по-големо внимание и изучвания. Тамъ, където тя вирѣе, доходитѣ сж по-високи и живота е по-охоленъ.

Лозата, прѣвъ своето развитие, прѣтърпѣва разни поврѣди и измѣненія. Отъ тѣзи причини едни се дължатъ на лошитѣ вегетационни условия, които се отдаватъ или на почвата или на атмосферата, на лошата обработка, други пъкъ сж дълбо на растителни и животински паразити. Лозата страда:

- 1) Отъ вредното влияние на почвата,
- 2) » » » » атмосферата,
- 3) » наранявания,
- 4) » неприятели,
- 5) » болести: крипто и фанерогамически.

Отъ растителния свѣтъ, съвършено малкитѣ бактерии и плѣсени (мани), сж най-опаснитѣ за живота на лозата и именно за сега съ тѣхъ ще се занимаемъ, като ще имаме и другитѣ прѣдвидъ.

Отъ 1846 г., дата на появяването на оидома (Oidium) въ европейскитѣ лозя, криптогамическитѣ болести сж нарастнали внушително. Антракнозата, *B. trytis ciner a* (сиво-гниене на гроздето), пераноспората, блак-рота, рот-бланъ, меланозата и пр.

сж болѣсти, които сж донесени отъ Сѣв. Америка съ дивитѣ американски лози, които лози испърво сж служили за ботаническа колекция, а отпослѣ за истински подложки за възобновяване пропадналитѣ отъ филоксерата лозя.

Распространение на болеститѣ.

Съ изключение на кореннитѣ паразити, които бавно се движатъ въ земята, подѣ форма на мицели и които рѣдко цѣвятъ надѣ почвата, криптогамическитѣ болести се распространяватъ чрѣзъ спори или сѣмена, които отъ вѣтроветѣ се отнасятъ много на далечъ.

Тѣзи спори, наслагани върху нѣкой листъ, чакатъ благоприятенъ моментъ за да се развиятъ и да унищожатъ нападнатото отъ тѣхъ растение. Послѣ тази спора кълни, (пуща мицелъ) и мицела прониква въ тъканитѣ на растението и разрушава тѣхниягъ вегетативенъ строй, вслѣдствие което тѣ заболѣватъ и умиратъ.

По такъвъ начинъ развитието на гжбата става въ нѣколко дни, безъ да се манифестира на навѣнъ чрѣзъ нѣкои очебиющи промѣнения. Този периодъ бърже се свършва и явяването на злото скоро послѣдва съ образуването на възпроизводителни органи, които пуцатъ нови спори, които по-нататкъ окупираатъ нови точки, нови растения. Траянето на тѣзи различни фази стоятъ интимно въ свръзка съ атмосфернитѣ влияния и съ възрастта и състава на атакиранитѣ тъкани. Ако климатическитѣ условия сж неблагоприятни, то възпроизводителнитѣ органи не се развиватъ или се явяватъ подѣ форми на съпротивление и зазимувание напр. мицелитѣ на оидюма, на пероноспората, склеротитѣ (*Sclérotés*) на блак-рота и пр., които ще пуцнатъ спори чакъ идущата година.

Въсприемане на болеститѣ отъ растението.

Споратъ на криптогама за да осигури заразата трѣбва не само да кълни, но той сжщо трѣбва да срѣщне ткани, способни да допуснатъ завладаване. Растението се съпротивява на заразата, но това жизнено съпротивление не е постоянно, то е въ зависимостъ отъ атмосфернитѣ промѣни, напр. студъ, облачно небо, изобилни и продължителни дъждове.

Впрочемъ споратъ вартира споредъ развитието на листата лѣтораститѣ и гроздето. Възрастнитѣ листи се защищаватъ

почти противъ всичкитѣ криптогами, когато тѣхното развитие е свършено, но когато тѣ растатъ сж много чувствителни, особено по крайщата си. Лѣтораститѣ могатъ да бждатъ нападнати дори до като почнатъ да зрѣятъ; до когато растението продължава, младитѣ върхари, образувани отъ млади ткани, лесно се нападатъ. Кършението и ластаросването, унищожаватъ тѣзи върхари, което намалѣва опасността отъ заразяване и ускорява зрѣнието на лѣтораста. Може да се каже, че грозда съ зърната, не се съпротивятъ на заразяването отъ появяването на чепката чакъ до зрѣнето. Пераноспората, оидома, блак-рота, респектиратъ стѣкленитѣ гроздови зърна. *Rot Plane, botrytis*, не нападатъ, освѣнъ на случайнитѣ наранявания или пъкъ при точки съ слабо съпротивление. Зоната за прилѣвяване къмъ зърното, опашницата, ижпчето (вдлѣбнатинката), точкитѣ на допиране на двѣтѣ зърна, лесно даватъ мѣсто на концевиднитѣ мицелий. При това, вслѣдствие на това допиране, дъждовната вода и росата, задържани отъ капилярността, усигуряватъ кълнението на споритѣ.

Съпротивлението на растението варира споредъ разнитѣ сортове лози, възрастта имъ, почвитѣ, въ които се култивиратъ и пр.

Влиянието на сортоветѣ и възрастта.

Може да се приеме, че извѣстни американски лози се противятъ на филуксерата и на криптогамическитѣ болести вслѣдствие на една естествена селекция и на една адаптация, която, за да стане като специфиченъ характеръ, вѣроятно е траяла съ вѣкове. Между европейскитѣ лози никоя не е съпротивителна на криптогамитѣ, но при всичко това, разнитѣ лози сж нападатъ различно. При това, меланозата съ американско потекло обича по-вече американскитѣ лози отколкото нашитѣ.

Листата на разнитѣ вариетета лози иматъ разна дебелина, сжщото е и съ стѣнитѣ на клѣткитѣ имъ и съ ципата на зърната имъ. Нѣма никаква връзка между дебелината и съпротивлението на лозитѣ противъ криптогамитѣ. Съсѣдството на единъ лозовъ сортъ слабо съпротивителенъ на нѣкой криптогамъ, намалѣва съпротивлението на другитѣ съсѣдни вариетета, чрѣзъ изобилното испущане на спори, които чрѣзъ многочислеността си дохождатъ да заразятъ свършено тѣзи вариетета. Впрочемъ такива лози трѣбва да се унищожатъ или отстранятъ отъ лозето, понеже сж много чувствителни на

криптогамитѣ или пѣкъ за тѣхъ да се полагатъ по-голѣми грижи.

*Влиянето отъ обработване на почвата
и нейното изложение.*

Почвитѣ, покрити съ трѣва, като подържатъ влагата около лозата, улесняватъ криптогамическитѣ нападения. Излишното развитие на листата на много наторенитѣ лози играе сжщата роль. Оше нищо не се знае върху съпротивлението на едно растение въ отношение липсата или излишекъ на хранителнитѣ елементи въ почвата на калий, натрий и пр.

Избуелитѣ лози въ силни почви и влажна атмосфера се характеризиратъ съ дебели лѣторасли и съ голѣмъ мушкѣъ (сърдцевина); тѣхната съпротивителность е твърдѣ слаба; но произхождението ѝ състава на почвитѣ не посрѣднични, ако оставимъ на страна влажността и изобилюето на азотна храна въ почвата. Ролята на изложението на почвата е твърдѣ промѣнливо. Пролѣтъ ойдуома се развива по-стрѣмнитѣ и могилитѣ, гдѣто температурата е по-висока, отъ колкото въ равнинитѣ; послѣ, когато температурата се повиши, той изчезва отъ стрѣмнитѣ и се разпространява изъ равнинитѣ, гдѣто е по-влажно.

Паразитнитѣ гжи изискватъ топлина и влага, тѣ не се развиватъ въ провѣтривитѣ и огрѣивани изложения, въ които въздуха въ лозата, като се постоянно промѣнява, е слабо влаженъ.

Съсѣдството на водитѣ, горитѣ, фуражнитѣ култури, правятъ въздухътъ по-влажненъ и улесняватъ заразата.

Прѣдохранително и лѣчебно прѣдприемане.

Слѣдъ като концообразнитѣ мицелий сж проникнали въ тканитѣ, то трѣтиранията сж безполезни, понеже не могатъ да запазятъ освѣнъ горнята повърхность на нападналитѣ лозови органи. Впрочемъ всички антикриптогамически третирания трѣбва да бждатъ прѣдохранителни. Лѣчебнитѣ третирания иматъ за цѣль да попрѣчатъ за нови нападения, защото, даже въ случай на ойдуома, който се развива по повърхностьта на зелени органи, чрѣзъ прѣскането се унищожава, то пакъ нападналитѣ зелени зърна сж съвършено пострадали. Така че изцѣряване не може да бжде, а прѣдпазване.

Идеята, че лѣкуванията трѣбва да бждатъ особено прѣд-

охранителни, ще ни застави да вѣрваме, че тѣ трѣбва да бъдатъ извършвани прѣди благоприятната за заразяване срѣда. Опредѣлението на *благоприятнитѣ епохи* е най-трудната работа въ третиранията.

Кжсно лѣкувание. — Когато лозаря вижда реколтата си внѣ отъ опасността, той по-вече не се занимава съ хигиената на лозето си, но то редовно може да бжде нападнато прѣзъ Септемврий или Октомврий отъ ойдюма, блак-рота, пераноспората, които нападатъ върховетѣ на лѣтораститѣ, на закѣснѣлото съ зрѣнето си грозде. Г-нъ Rakaz, съвѣтства, когато заразата е силна, то още прѣзъ есента слѣдъ гроздобера, да се изрѣзватъ всички прѣчки на лозата и да се отстранятъ отъ лозето и да се направи едно зимно третиране. Чакъ до олѣтването (окапването) на листетѣ лозата трѣбва да бжде запазена съ къснитѣ третирания.

Организиране борба противъ криптогамическитѣ болести.

Дългъ се налага на българскитѣ лозари да си подадатъ ржка и да се сдружатъ, като образуватъ разни синдикати или сдружавания и поведатъ задружно борба противъ разнитѣ неприятели на лозата. Ний ще имаме удоволствието въ колонитѣ на «Земл. Прѣгледъ» да говоримъ специално съ читателитѣ си по този въпросъ. Пословицата казва: «гаси огъня, докѣ е малкъ». Едно нетретирано лозе, нападнато отъ нѣкоя криптогамическа болестъ, е едно истинско за зараза огнище; криптогама съ своитѣ сѣмена застава съсѣдитѣ да извършватъ повече третирания, при това се получава не до толкова съвършени резултати. Когато лозаритѣ сж сдружени, могатъ да обявятъ задължени прѣсканията и даже да налагатъ глоби или да третиратъ лозята на вироглавитѣ лозари, срѣщу установена такса.

Траянето на благоприятнитѣ епохи за третиране е твърдѣ кжсо, тъй щото третирането трѣбва да се извършва по възможность по-скоро. По-добрѣ е бързи третирания, извършвани на врѣме, отколкото третирания, извършвани добрѣ, но кжсно. Въ всѣкой случай трѣбва да се използватъ разликитѣ въ чувствителността на сортоветѣ и да се третиратъ най-лесно нападаемитѣ. Ний въ колонитѣ на «Земл. Прѣг.» ще разгледваме специално всѣка една болестъ на лозата, всѣка нейна аномалность и пр. и ще държимъ читателитѣ си въ течението на

всички новости въ това отношение, като имъ даваме полезни и реални съвѣти.

Слѣва.

Влиянието на въздуха върху вината.

Когато едно вино е оставено нѣколко врѣме на влиянието на въздуха, то въ негова съставъ се извършва едно трансформиране: *испарение на алкоола, постепенно губение на букета и на сочността*; и въ продължение на нѣколко врѣме на повърхността на течността се образува единъ бѣлъ пластъ, който въ този занаятъ се нарича — *цвѣтъ*. Тѣзи цвѣтове или мухули сж образувани чрѣзъ развиването на микроскопически гъби *microderm. vini* и *mi derma aceti*; които много скоро се развиватъ вслѣдствие на присъствието на въздуха и на отслабването на виното, дължайки се на алкоолното испарение.

Тѣзи гъбички окисляватъ виното и му придаватъ единъ неприятенъ вкусъ, наричанъ подъ името „*извѣтряване*“, то се размътва, неговата яснотъ (бистрота) потъмнѣва и най-послѣ свършва, като го прѣвръща въ оцетъ.

По нѣкога, когато виното съдържа по-вече захаръ, то не цвѣтосва, но въ него може да се появи една втора алкоолна ферментация, която унищожаватъ захарътъ и свършватъ съ окисляването му.

Подъ влиянието на кислорода отъ въздуха виното се трансформира въ оцетъ, той окислява алкоола и го прѣвръща въ оцетна киселина. При това доказано е, че виното може да се прѣобърне въ оцетъ безъ да бжде покрито съ цвѣтъ, при условия, щото външната температура да се подържатъ 25-40⁰ С. Въ този случай алкоола постепенно се прѣобръща въ оцетна киселина.

Вината, изложени на въздухътъ, могатъ да прѣтърпятъ три ферментации: 1) алкоолна, 2) кисела и 3) гниюща.

Първата се дължи на остатъкътъ отъ захаръ, втората на присъствието на оцетния ферментъ, когато за третата ферментация отъ самото име се вижда, че всичко подъ нейното продължително дѣйствие е изгубено, виното се прѣобръща въ една неприятна, непивка течнотъ и неспособна да се консервира по какъвто и да е начинъ.

Вина, бѣдни на алкоолъ, винаги сж най-способни да получатъ тѣзи различни болести, само че има единъ извѣстенъ

фактъ щото тѣ да бждатъ съпротивопоставени въ всичкитѣ вина, когато тѣ сж запазени отъ прямото дѣйствие на въздухътъ.

За да се избѣгне, щото едно вино да не цвѣтjава, то никога не трѣбва да се излага на прямото влияние на въздухътъ и слѣдователно бѣчвитѣ трѣбва да се държатъ пълни, ако ли пѣкъ сме принудени да ги държимъ непълни, то трѣбва отъ врѣме на врѣме да горимъ сѣрни фитили, които дѣйствуватъ като антисептично срдство и съ горѣнието си унищожаватъ заразата на въздуха. Още върху виното може да се тури единъ тънакъ пластъ чистъ зехтинъ, който прѣчи на съприкосновението му съ въздуха. Този методъ днесъ най-вече е употребяванъ въ Италия и дава прѣвѣсходни резултати. Бѣчвитѣ трѣбва да бждатъ чисти, добрѣ тапирани (запушени), дървото да не е нито шуливо, съзливо, допѣлванията на бѣчвитѣ трѣбва да сж редовни сир. да ставатъ веднажъ въ седмицата и когато се извършва да се гледа, ако има цвѣтъ да се отстриани съ допѣлванито.

Когато виното е много цвѣтjасало, то добрѣ е да се прѣточи въ една чиста и добрѣ напушена бѣчва и да му се прибави малко алкоолъ за да се замѣсти този, който винената микодерма е унищожила.

Хр. Мжнзовъ.

Овощарство.

Засаждане на нова овощна градина.

За да напиша настоящитѣ редове ми дадоха поводъ нѣколко запитвания отъ познати и непознати лица, любители силно на овощарството и други ступански култури, които редове сж отъ голѣмъ интересъ за всѣки начинающъ съ овощарството, тѣй като почти всички правятъ грѣшки, които мжно могатъ да се поправятъ отпослѣ. Извѣстно е всѣкому, че съ посаждане на една овощна градина ний подготвяме поминѣкътъ си за 50 — 80 години напредъ т. е. подготвяме поминѣкъ и на ония, които идатъ слѣдъ насъ — нашитѣ наслѣд-

ници. Една градина се засажда не за 1 или 5 години, както при другитѣ култури, а за единъ периодъ отъ 50—80 години. Така щото направената въ началото грѣшка ще си остане такава цѣлия този периодъ, или пъкъ ако рѣшимъ да я поправяме, ще трѣбва да харчимъ много пари отпослѣ. Ето защо народната поговорка: »Два пжти мѣри—веднажъ рѣжи» е доста на мѣстото си и въ случайя.

Прѣди засаждането на новата си овощна градина ступанинътъ трѣбва да си зададе купъ въпроси и на които, като даде положителни отговори, тогава да пристъпи на самата работа. Прѣди всичко той трѣбва да прѣдрѣши какъвъ ще бжде бжджия поминѣкъ и бжджцето на овощарството, съ каква цѣль ще засади своята градина—за луксъ ли или за продаване сурови или прѣработени плодове; кждѣ е неговата градина—близо или далеко отъ градътъ; и като вземне прѣдъ видъ почвеннитѣ и климатически условия, може тогава да пристъпи къмъ работа. Безъ правилното разрѣшение на тия въпроси никога не трѣбва да се залавя на работа, защото резултатитѣ всѣкога ще бждатъ съмнителни.

Че овощарството има бжджце, въ това ни най-малко не трѣбва да се съмняваме. Условията на живота се измѣняватъ, а заедно съ тѣхъ се мѣни и самия животъ, слѣдователно и срѣдствата за прѣпитание вървятъ паралелно съ това. Нашитѣ овощия за днесъ се ползватъ съ добро реноме на европейскитѣ пазари, а за бжджце ще си спечелятъ още по-вече. Доходността на едно парче земя, прѣобърнато въ овощна градина, стои по-високо отъ оная на зърненитѣ или други храни. Всѣкой трѣбва да знае, че съ увеличение на населението и промѣнитѣ на живота—нуждитѣ се увеличаватъ, а заедно съ това се промѣнятъ и срѣдствата за посрѣщане на тия нужди. Ний не можемъ да промѣнимъ живота, затова трѣбва да избираме срѣдствата. Една овощна градина отъ 7-10 декари; нѣколко кошери съ пчели въ нея; двѣ дойни крави; нѣколко кокошки отъ добра яйцоносна раса; 4-5 декари черничева градина за отхранване на буби; два-три декари лозе—ето едно малко ступанство, което иска бжджцето. Като тѣй, ето защо всѣкой трѣбва да се залови и още отъ сега приготви това, безъ да отлага, защото врѣмето си лѣти и не чака никого. Засаждане на овощна градина е днесъ неотлагаема нужда на всѣкого.

По нататъкъ прѣди да се пристъпи къмъ покупката на дрѣвчета, трѣбва да се рѣши какви сортове и колко трѣбва да вземеме. Азъ зная, че всѣкой единъ, който отдѣля и тѣй отъ

скромния си имотъ парче земя и една скромна сумица по засаждане на овощната градина, обикновенно си има за цѣль съ врѣме да получи приходъ и улесни поминъкътъ си. Глупостъ би било въ насъ да садимъ градини за луксъ; това би значало, както казва народната поговорка: »На голъ мѣхъ—остра сабя» или »Царвули нѣма, гайда иска!» Тѣй шото градината се посажда за материална полза, а споредъ това трѣбва да си изберемъ и сортоветъ.

Прѣзъ миналата и по-първа години мнозина сж ми искали да имъ прѣпоръчамъ и посоча отъ кждѣ могатъ си набави овощни сортове дръвчета, като ми прѣдставятъ и списъкъ на исканитѣ дръвчета, но той прѣписалъ цѣлия описъ, издаванъ ежегодно отъ Министерството на Търговията и Земледѣлието, като даже настояватъ да имъ се пратятъ по 2—3 отъ всѣки сортъ. Каква ще бжде тази градина отъ толкова сортове, всѣкой ще си прѣдстави! Наистена, много лошъ обичай е, гдѣто ний всичко вършимъ безразборно: лозе ли почнемъ да садимъ, въ него ще вмѣкнемъ 99 сорта, кокошки ли развъждаме, събираме толкова раси, колкото сме чули, градина ли садимъ—пакъ сжщото! И направено това, ний имаме само сортове и раси, а полза почти никаква! Азъ виждамъ новозасадена овощна градина съ толкова сортове, колкото и редове има. Наивния ступанинъ съ радость ме заведе и расправя, че този редъ е такъвъ сортъ, она онакъвъ и т. н., безъ да знае той, че тази негова радость ще бжде до тогава, до като започнатъ дръвчетата да раждатъ. Но мнозина ще ме запитатъ, защо така? — Казахме по-горѣ, че който сади градина прави го съ цѣль, слѣдъ врѣме да продава плодове отъ нея. Знаино е сжще така, че колкото повече плодове се произведатъ, толкова и по-добра цѣна ще намѣрятъ, защото всѣки търговецъ прѣдпочита да купи наведнажъ голѣмо количество, отъ колкото да ходи и събира по-малко отъ тукъ-тамъ. Такава продажба отъ разнообразни сортове е мжчна, понеже разнитѣ сортове узрѣватъ въ различни врѣмена, вслѣдствие на което въ едно врѣме ще се добиятъ и по-малко плодове. И понеже търговецътъ не може да копува малко, тогава ний ще бждемъ принудени да ги продаваме на мѣстния пазаръ за цѣна, каквато намѣримъ. Отъ това ясно се вижда, че е никакъ не практично да засаждаме много сортове. Най-добрѣ е да си посадимъ по два-три сорта отъ всѣки видъ дървета. Послѣ сортовитѣ, които ще насаждаме трѣбва да бждатъ такива, че плодетѣ имъ да могатъ да издържатъ далеченъ транспортъ. Мнозина, помамени отъ громкитѣ

названия: »Слава на свѣта», »Царь Александъръ» и др., посаждатъ отъ тѣхъ, но сега, като, виждатъ тѣхнитѣ недостатъци, започватъ да ги прѣоблагородяватъ. Тия сортове раждатъ плодове едри, които не могатъ да утраятъ на дървото, падатъ отъ вѣтърътъ и др. прѣди да узрѣятъ, и не донасатъ никаква полза. Освѣнъ това тѣхнитѣ плодове не могатъ да понисатъ дългъ транспортъ. Който иска отъ тѣхъ, може да си има по едно дърво въ градината за луксъ, а инѣкъ да сади други, които биха му донесли полза. Добри сортове за насъ, които сж и прѣпорѣчени отъ Министерството на Търговията и Земледѣлието сж слѣднитѣ:

Ябълки: мѣстни — Саморазки, кандилета, момици, кечовки, бѣловици, циганки, голабий, тутуни и клапашки; *чуждоустрани* — бѣла зимна калвила, зимна лимонова, бауманова ренета, златна ренета отъ Бленхаимъ, зимна златна пармена, княжеска шарена, канадска ренета, зимна лимонова, каселска ренета, червена ренета и др.

Круши: мѣстни — Водници, кара-бейки и стамболки; *чуждоустрани* — Лигелова масловка, диелова масловка, регентска круша, зимна деханова, Харденпонттова масловка, котешка глава, Надежда, Иозефина, Мюселова, полска и др.

Сливи: мѣстни — Кюстендилска; *чуждоустрани* — Ренглоти, графъ Алтанъ и др., *Дюли* — крушева дюля.

Освѣнъ тия сортове, има още много други, но всѣкой, който мисли да прави градина да си избере отъ поменатитѣ; по нѣколко отъ другитѣ му сж достатѣчни, а не да прави цѣлъ сортиментъ. Всички тия сортове сж изпитани и вирѣятъ въ насъ добрѣ, и могатъ да се набавятъ отъ всѣки държавенъ разсадникъ или земледѣлческитѣ училища.

По нататѣкъ, за да могатъ дръвчетата да вирѣятъ добрѣ и слѣдъ врѣме да не си прѣчкатъ съ коренитѣ едно на друго, трѣбва да се засаждатъ на едно извѣстно растоianie. Като най-добра овощна градина, въ която се правилно използва и мѣстото и самитѣ дървета, е смѣсената, т. е. посадена отъ ябълки, сливи, круши и пр. овощни дървета. Тѣй като не всички овощни дървета иматъ еднакви корени и еднакъвъ дългъ животъ, то и растоиянията между овощнитѣ дървета, което и »закона за повдигане овощарството» прѣпорѣчва за да могатъ да се облагатъ новитѣ градини за единъ периодъ до 10 години е: за ябълки и круши 8 метра, за сливи, дюли, праскви, вишни, черѣши 5, и кестени и орѣхи 12. Най-добрѣ е градината да бжде разпрѣдѣлена така, както показва долната фигура:

10м.	<table style="border-collapse: collapse;"> <tr> <td rowspan="2" style="border-right: 1px solid black; padding-right: 5px;">5м.</td> <td style="padding: 2px 5px;">я¹⁾</td> <td style="padding: 2px 5px;">с</td> <td style="padding: 2px 5px;">я</td> <td style="padding: 2px 5px;">с</td> <td style="padding: 2px 5px;">я</td> <td style="padding: 2px 5px;">с</td> <td style="padding: 2px 5px;">я</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding-right: 5px;"></td> <td colspan="2" style="border-bottom: 1px solid black; padding: 2px 5px;">5м.</td> <td colspan="2" style="border-bottom: 1px solid black; padding: 2px 5px;">5м.</td> <td style="padding: 2px 5px;"></td> <td style="padding: 2px 5px;"></td> </tr> <tr> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 5px;"></td> <td style="padding: 2px 5px;">с</td> <td style="padding: 2px 5px;">я</td> <td style="padding: 2px 5px;">с</td> <td style="padding: 2px 5px;">я</td> <td style="padding: 2px 5px;">с</td> <td style="padding: 2px 5px;">я</td> <td style="padding: 2px 5px;">с</td> </tr> <tr> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 5px;">5м.</td> <td style="border-right: 1px solid black; padding-right: 5px;">я</td> <td style="padding: 2px 5px;">с</td> <td style="padding: 2px 5px;">я</td> <td style="padding: 2px 5px;">с</td> <td style="padding: 2px 5px;">я</td> <td style="padding: 2px 5px;">с</td> <td style="padding: 2px 5px;">я</td> </tr> </table>	5м.	я ¹⁾	с	я	с	я	с	я		5м.		5м.					с	я	с	я	с	я	с	5м.	я	с	я	с	я	с	я	10м.	<table style="border-collapse: collapse;"> <tr> <td rowspan="2" style="border-right: 1px solid black; padding-right: 5px;">5м.</td> <td style="padding: 2px 5px;">к</td> <td style="padding: 2px 5px;">с</td> <td style="padding: 2px 5px;">к</td> <td style="padding: 2px 5px;">с</td> <td style="padding: 2px 5px;">к</td> <td style="padding: 2px 5px;">с</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding-right: 5px;"></td> <td colspan="2" style="border-bottom: 1px solid black; padding: 2px 5px;">5м.</td> <td colspan="2" style="border-bottom: 1px solid black; padding: 2px 5px;">5м.</td> <td style="padding: 2px 5px;"></td> </tr> <tr> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 5px;"></td> <td style="padding: 2px 5px;">с</td> <td style="padding: 2px 5px;">я</td> <td style="padding: 2px 5px;">с</td> <td style="padding: 2px 5px;">я</td> <td style="padding: 2px 5px;">с</td> <td style="padding: 2px 5px;">я</td> </tr> <tr> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 5px;">5м.</td> <td style="border-right: 1px solid black; padding-right: 5px;">к</td> <td style="padding: 2px 5px;">с</td> <td style="padding: 2px 5px;">к</td> <td style="padding: 2px 5px;">с</td> <td style="padding: 2px 5px;">к</td> <td style="padding: 2px 5px;">с</td> </tr> </table>	5м.	к	с	к	с	к	с		5м.		5м.				с	я	с	я	с	я	5м.	к	с	к	с	к	с
5м.	я ¹⁾		с	я	с	я	с	я																																																					
		5м.		5м.																																																									
	с	я	с	я	с	я	с																																																						
5м.	я	с	я	с	я	с	я																																																						
5м.	к	с	к	с	к	с																																																							
		5м.		5м.																																																									
	с	я	с	я	с	я																																																							
5м.	к	с	к	с	к	с																																																							
	с	я	с	я	с	я	с																																																						
	я	с	я	с	я	с	я																																																						

1) я—ябълки, с—сливи, к—круши.

Авт.

Разпрѣдѣлената и тъй засадена градина е твърдѣ добра, защото сливитѣ слѣдъ 25 — 50 години ще паднатъ и тогава ябължитѣ и крушитѣ ще останатъ по на 10 метра едно отъ друго — расстояние твърдѣ добро за развитието имъ. Въмѣсто сливи могатъ да се посадятъ черѣши, вишни, праскви или дюли. Освѣнъ въ квадратъ, както е показано на първата фигура, могатъ да се посаждатъ и въ тригълна или шахматова форма, но пакъ трѣбва да се спазва горното расстояние. Тъй като посаденото дърво се поставя тамъ за дълъгъ периодъ, то ступанина трѣбва да се побави по-вечко при това размѣрване и ги постави на расстояние, каквото дърветата изискватъ. Никой да се не мами, че като ги посади на гжсто, ще събере по-вече дървета и ще има по-вече плодове, защото това е само една измама, понеже още отъ 15-та година коронитѣ ще се срѣщнатъ, ще се заглушатъ и ще започне да съхне.

Ето на какво трѣбва да се обръща внимание при посаждането на нова овощна градина, какви сортове да се избиратъ и на какво расстояние да се засаждатъ. Както трѣбва да става засаждането и кога, ще видимъ до пжти.

Цони Аичевъ

Зеленичарство.

Отгледване на гѣби въ малѣкъ размѣръ.

Искусственото отгледване на гѣби — червенушки (печурки) въ насъ е почти непознато. Съ изложенитѣ гукъ нѣколко реда искаме да запознаеме нашитѣ читатели съ отгледването на този родъ гѣби, а особено че прѣзъ дългитѣ пости и зимно врѣме могатъ да иматъ голѣмо значение за нашата кухня. Освѣнъ подходяще мѣсто за отгледване на гѣбитѣ: изба, оборъ и пр., ще обърнеме внимание върху двѣ много важни условия, които, ако не се подбератъ редовно, успѣха съ отгледванието на червенишкитѣ се парализирва.

Тѣзи двѣ условия сж *мицелитѣ*, отъ които се развѣжда казаната гѣба и *конскиятъ торъ*. Червенушката се развива отъ едни плѣсеновидни мицели, които, като попаднатъ въ благо-приятни условия подъ земята, започватъ да се развиватъ твърдѣ бърже и слѣдъ извѣстно врѣме излизатъ надъ земята самитѣ гѣби. Въ търговията се продаватъ мицели отъ гѣби въ форма на кирпичи и въ пакети — ровки. И еднитѣ и другитѣ сж добри ако сж прѣсни, затова при поржчката на сѣме отъ гѣби, така да кажеме, трѣбва да се тури като първо условие, што то да бжде прѣсно. При иманието на прѣсни гѣбеви мицели второто условие, отъ което зависи културата на гѣбитѣ, е конскиятъ торъ. Ако той се не уреди, както трѣбва, културата на гѣбитѣ е несигурна. Конски торъ, който е лежалъ дълго врѣме на купището, *не е добъръ* за отгледване на гѣби. Най-добъръ торъ за тази цѣль е прѣсниятъ конски торъ 7—8 дневенъ, който се прѣсѣва отъ едрата слама, а останалиятъ дребенъ торъ се натѣпкава добрѣ въ двѣ или повече половини бурета (циментови или каквито и да били стари бурета). Слѣдъ 6 до 8 дена торътъ отъ буретата се обръща така што горниятъ торъ да дойде отдолу, а долниятъ отгорѣ. Слѣдъ други 6 до 8 дена се обръща още веднажъ пакъ като се пазятъ сжщитѣ правила. Прѣзъ това врѣме торътъ става кестенавъ, умѣрено топълъ, еластиченъ и като се стиска въ ржка небива да пуска вода. Щомъ торътъ не е получилъ горнитѣ качѣства, той се обръща още веднажъ. Ако е сухъ, той се полива съ хладна

вода, колкото да се навлажни. Важно е да се знае, че при последното обръщане торътъ трѣбва да се набие толкова силно въ бурето, щото да не остане помежду му никаква празнина. Щомъ като торътъ се приготви така внимателно, както се описва и щомъ получи нуждната умѣрена топлина, се посаждатъ мицелитѣ. Купеното отъ търговеца сѣме — мицели — се разкъсва на парчета, колкото орѣхъ или малко яйце и се заравятъ около 3 сантиметра дълбоко въ торътъ, покриватъ се съ торъ и се натискатъ силно. Растоянието между отдѣлнитѣ дупки, въ които ще се постави сѣмето, да бѣде около 20 см.

Слѣдъ посаждането на мицелитѣ, торътъ въ отрѣзаното буре се покрива съ единъ слабъ пластъ (около 3—4 см.) черна прѣстъ. При нуждната влага и топлина, която има торътъ, мицелитѣ започватъ бърже да се развиватъ и слѣдъ 20 дена гжбитѣ излизатъ на повърхността на земята. Последната щомъ засъхне се полива по-малко и по често съ вода. Излѣзлитѣ надъ земята гжби се завъртатъ на дѣсно и се изтъргватъ, а дупката, която остава, се попълва съ земя и слабо се притиска.

Пчеларство.

Зазимяване на пчелитѣ.

Съ приближаване на есенята и зимата настъпва и нова работа около пчелитѣ, която пчеларя никога не трѣбва да изпуца изпрѣдвидъ. Тази работа е зазимяване на пчелитѣ. Природата е надарила това малко насѣкомо съ чудноватъ умъ, като подобно на насъ, хората, и тя още отъ рано започва да се приготвява за зимуване, и то твърдѣ издалеко. Щомъ като есенята наближи и пашата започне да намалява, а това пчелитѣ много лесно узнаватъ, понеже цѣлъ день кръстосватъ по полето, тѣ прѣдчувстватъ приближающата зима и започватъ да се приготвяватъ за нея. Най-първо се замислятъ за спас-

тряне добита храна. Знайки, че търтейтѣ вече имъ сж не потрѣбни, че тѣ вече сж изиграли своята важна естествена роля — оплодяване на младата царица — и като вече не-потрѣбни тѣхното държане въ кошертѣ е въ загуба за народа, понеже ядатъ само медътъ, безъ да работятъ нѣщо, а при това сж много лакоми. Единѣ търтей изяжда дневно медъ четири пжти по-вече отъ своето собствено тегло. Пчелитѣ като знаятъ всичко това, започватъ по единѣ най-жестокъ начинъ, да ги испѣждатъ вѣнъ изъ кошертѣ и не ги пускатъ да влизатъ вжтрѣ, кждѣто останали вѣнъ безъ храна тѣ измиратъ отъ гладъ. Подиръ това започватъ да прѣнасятъ, отъ долната частъ на пититѣ, кждѣто е по-студено, въ горнята, гдѣто зимѣ е по-топло, храната си; изтулятъ всички пужнатини — съ една рѣчь, готвятъ се за прѣдстоящото зимуване. Обаче, разумния пчеларъ никога не трѣбва да оставя пчелитѣ сами, а той да се погрижи за подготвянето имъ за зимуване. Отъ доброто зазимяване, зависи и самото иззимяване, а отъ това и бждащето на пчелитѣ. Азъ често съмъ слушалъ много пчелари да се оплакватъ пролѣтъ, че отъ зазимѣлитѣ имъ 10—15 кошери, не останали нито единъ или пѣкъ сж останали единѣ-два. Причината тукъ не е друга освѣнъ лошото зазимяване. Ето защо както человекъ се погрижва да си приготи за зимата брашно и друго за храна и дърва за отошление, сжщо тѣй трѣбва да гледа да се снабдятъ тия насѣкоми съ сжщата.

За доброто иззимяване на пчелитѣ сж нуждни три главни условия — численность на сѣмейството, храна и топлина. Липсата на едно отъ тия условия е гибелъ за сѣмейството, затова пчеларя трѣбва да се стреми още отъ далеко да снабди пчелитѣ съ това.

Знае се, че численитѣ и силни сѣмейства иззимяватъ по-добрѣ, отъ колкото слабитѣ. Това се обяснява, че силнитѣ сѣмейства, като по-вече, произвеждатъ и по-вече топлина, а при по-високата топлина пчелитѣ ядатъ по-малко медъ, биватъ по-спокойни и прѣкарватъ благополучно зимата. Обратно пѣкъ съ слабитѣ — като малко, за да могатъ да произвеждатъ топлина, тѣ харчатъ по-вече храна и въпрѣки това сж осждени на гибелъ. Ето защо още отъ далеко трѣбва да гледаме да зазимимъ силни сѣмейства. Още прѣзъ мѣсець Августъ направляме едно щателно прѣглеждане на пчелитѣ и ако имаме сѣмейства, пчелитѣ на което покриватъ четири пити (рамки), то такава сѣмейство е слабо и като такава не бива да се зазимява. Най-

добрѣ е такива двѣ сѣмейства да се събератъ въ едно, т. е. да се съединяватъ. Врѣмето за съеденяване есенъ е Августъ. Какъ става съеденяването ще сръщнемъ въ специална статия въ това списание. Съедененитѣ тѣй двѣ сѣмейства образуватъ едно добро и силно и ще прѣкаратъ благополучно зимата. Така щото, първата работа на пчеларя е да събере въ едно слабитѣ сѣмейства.

Слѣдъ това, трѣбва да се погрижимъ да иматъ достатъчно храна. Обикновенно пчелитѣ зимѣ не харчатъ много медъ. Едно силно сѣмейство прѣзъ зимата изяджа въ мѣсець 700 — 800 грама медъ, но пролѣтъ прѣзъ Мартъ и Априлъ при отхранване на малкитѣ харчи много по-вече — 10-12 кгр. Затова още отъ есенъта трѣбва да гледаме, щото да имъ оставимъ медъ не само за прѣзъ зимата, но и за пролѣтъта. Обикновенно за да прѣзимува добрѣ едно сѣмейство, трѣбва да му се остави 15-16 кгр. медъ. Нѣма ли сѣмейството толкова храна, то трѣбва да му набавимъ, като го подхранваме съ гжстъ захаренъ сиропъ или пѣкъ му прѣдаваме запечени съ медъ рамки отъ други. Приблизително на око може да се опрѣдѣли колко медъ се оставя на сѣмейството така: знае се, че една рамка отъ Дадани-блатовитѣ кошари пълни и отъ двѣтѣ страни съ запечатанъ медъ тегне около $3\frac{1}{2}$ —4 кгр., т. е. пита отъ 3 кв. дециметри, напълнена и запечатана съдържа единъ кгр. медъ. Значи, за да бжде едно сѣсейство усигорено съ храна, трѣбва да има четири пити пълни съ медъ. Нѣма ли това, както казахъ, трѣбва да му се даде храна, но не рѣдка, защото ще възбуди царицата къмъ носене на яйца, а гжстъ сиропъ. Това трѣбва да стане въ края на Августъ или началото на Септемврий, за да могатъ пчелитѣ да я дигнатъ и запечататъ. Незапечатаната храна за зимата не е добра; тя се вкисва и поражда разни болести въ пчелитѣ.

Увѣримъ ли се въ сигурността на храната и снабдимъ ли ги по който и да бжде начинъ съ такава, пристѣпваме къмъ снабдяването имъ съ топлина. Къмъ края на мѣсець Септемврий приглеждаме кошерьтъ и всички рамки, които не сж покрити съ пчели изваждаме ги, като оставяме толкова, колкото могатъ тѣ да покрятъ. Това се направя защото непокрытитѣ пити заематъ мѣсто, увеличаватъ пространството въ кошерьтъ и като тѣй не може да се запази нуждната топлина вжтрѣ. Добрѣ е всѣкога да се оставятъ пити съ работнишки килийки, та напролѣтъ царицата да снася яйца за работници. Като се отмахнатъ непокрытитѣ пити, приближаватъ се прѣ-

граднитѣ дѣски и пространството между дѣскитѣ и стѣнитѣ се запълня съ сѣно, слама, талашъ или друго, за да пази топлина. Слѣдъ това се поставя отгорѣ върху рамкитѣ напрѣко двѣ пржчици наблизо, за да образуватъ нѣщо като пжтчка и се поставя платното или мушамата, а върху нея възглавницата. Пржчицитѣ се поставятъ, за да могатъ между тѣхъ да прѣминаватъ по-лесно пчелитѣ и отиватъ отъ една пита на друга. Слѣдъ това се поставя капакътъ и входътъ стѣснява за да влиза по-малко студъ и друго да бждатъ прѣдпазени отъ мишкитѣ, които много прѣчкатъ на пчелитѣ. Изваденитѣ пити се съхраняватъ и пазятъ отъ молци прѣзъ зимата и на пролѣтъ постепенно се придаватъ пакъ въ кошертъ.

Приготвенитѣ тѣй кошери се оставятъ за зимоване тамъ, кждѣто си сж или пжкъ се прѣнасятъ на нѣкое покрито отгорѣ и запазено отъ вѣроветѣ мѣсто. Ако останатъ тамъ добрѣ е отдолѣ да имъ се подложатъ дървета, върху които се натрупва слама и полагатъ кошеритѣ, за да не гниятъ и се пази топлина. Добрѣ е сжщо да се сближатъ и между тѣхъ да се затѣпче слама.

Цони Анчевъ.

Разни.

Млѣкарското училище и опитна станция на земледѣлската камара за Рейнската провинция въ Гритхаузенъ.

На 1 Априлий т. г. е прѣмѣстено млѣкарското училище на земледѣлската камара за Рейнската провинция отъ Цюлпихъ въ Гритхаузенъ. Това е направено за да въздѣйствува млѣкаро-сиренарското училище върху произвождането на по-добро сирене, отъ колкото сега се прави тамъ. Училището нѣма да се ограничи само съ теоритически и практически пропаганди, за която цѣль иматъ подобранъ персоналъ, но ще дѣйствува още съ разни опити и изслѣдвания да постигне своята

задача. За тази цѣль училището и опитната млѣкарска станция сж въ свѣрзка съ дружествената млѣкарница въ Гритхаузенъ, която отъ основата ѝ ще бжде прѣредена отъ ученицитѣ и ще се направи да служи за цѣльта, като се не накърняватъ никому интереситѣ. Дружеството е направило специални стаи за слушални, латораторий, бюро за директора, спални за 8 ученика, дириктора и учителитѣ. Задачитѣ, които има да разработва новото училище съ опитната станция, сж: 1 Да дава теоретически и практически познания на млѣкчни продукти отъ него, а особено внимание ще се обърне върху сиренарството; 2. Подробно да прослѣди съ практически опити какъ се използва млѣкото въ масло, сирене и прочие млѣкарски продукти и млѣчни отпадачи; 3. Изслѣждане на недостатѣцитѣ по маслото и сиренето, съ всичкитѣ прѣчки по млѣкарското дѣло и срѣдствата, които трѣбва да се употрѣбятъ въ случая за отстраненуето имъ; 4. Опитване на нови млѣкарски инструменти, машини, материяли и пр. и приспособленето имъ въ практическиятъ животъ; 5. Да дава практически съвѣти по млѣкарството и млѣчна индустрия. Първиятъ полугодишенъ курсъ е започналъ отъ 1 Юлий т. г. новъ стилъ.

